रवि शाक्य, इख्वाउँ, यल

गाजलं दागुचा

सकलें दँ प्रकाशन

खप

न्हापां— १०००
नेपाल सम्बत
१०८६, बछला।

सफूया मू- २।५०

❀ सफूया हामा: सकलें दँ प्रकाशन ❀

सफू थाम्हः—
जानकीलाल प्रधान
श्री नवदुर्गा प्रेस, लायकु
ख्वप

प्रकाशनया म्हुतुं..........

"लायलामां" ल्यू "गाजलं दागु चा" पिदने दया जिमि ख्वाः लय्‌तां प्याना वः, थुकिं हे जक मखु कि छगू सफू अपो मां भाय्‌या धुकुतिइ तने खन। छाय्‌ धासा म्हीगु मां भाय्‌ साहित्यया पला ख्वाँय्‌त म्वया क्वथिइक वाला ख्वसाःसि दया वै, अतितय्‌सं तःकेना च्वंगु दु, मेकथं धाय्‌ अतितं पिहाँ वया वर्तमानय्‌ पला तय मफुनि। छुं छुं पिने वःगु हे दुसां बांलाक जेले मफुनि बांलाक बुले मफुनि। थ्व दकले कविताय्‌ खने दु। थुकथं तुं जुया च्वन धासा थौं रकेट ब्वेके धुंगु बिश्वय्‌ म्ही साइकल हे गय्‌ मसःम्ह थें मजुइ धयागु ला खँ हे मरु। थुकथं तुं म्हीसं नेपाल भाषाया साहित्य न्ह्योछ्याना बिश्व साहित्यया भवलय्‌ थेंकेगु ख्वँला प्लेनयात न्यासि वना लिइ लाके धयागु बकबास सिकं अपो छुं जुय फै मखु। उला धया बिइ ब्यांचाया ब्वंगालय्‌ च्वना ग्वाँय्‌ पिया च्वनेगु थ्व ई मखु, लँय्‌ भुतिमा ब्वेकिम्ह मचा थें दगुर जक त्वतेगु नं खतरां मप्वं। उकिं म्हीसं थुथाय्‌ म्हीगु साहित्ययात धाथें दुदां याना च्वन्ह्याकेगुसा न्हूकथं म्ही जेले मा। न्हूकथं म्हीसं म्हीत छेले मा। थ्वहे महसुसया आवश्यकताकथं हे थ्व "गाजलं दागु चा" छपला पालिख्वाँय्‌ थें जिमिसं ताया। थुकिइ अपोलं सेलागु कविता नं इलं मलाना अले घेघे चुगु आर्थिक अवस्थां नं याना पिकाय्‌ मफुत। आवर्णकिपा च्वया दिम्ह अमर चित्रकार, न्हस्व दीर्घ मिले याना दिम्ह राजा शाक्य, विषेष याना आर्थिक लिधंसा बिया दिपिं दुर्गा देवी ख्याजु, सुन्दर, अले प्रेसया पासापिं, खास याना कम्पोजिटर भक्तनारायण कर्माचार्यजु व मेकथं गुहालि याना दिपिं फुक्क पासापित यक्व यक्व सुवा ब्यूसां गाइ मखु।

ल्यता स:

आपा जुल धायेव चाकुहे नं खाइसे च्वनि । न्ह्याको सागु व भिंगु जूसां न्ह्याबलें न्ह्याबलें जुल कि द्वालुसे, उलुसे च्वनि । मनूतेत परिवर्तन मा, ह्यूपा मा । छगू हे परिधिया दुने च्वं च्वने वया मय: । थौं ला अभ वैज्ञानिक युग, स्पुतनिक युग । मनूया कल्पना सिकं तस्सकं ह्लिा च्वंगु युग, न्ह्याना च्वंगु युग । थज्यागु युगय् नं व हे सिं सिं आजुया पालेयागु युगय् जक कुंका च्वनेत स्वयेगु बिकासया लँय् पखा दनेगु थें हे ख: । ह्लिा च्वंगु युग लिसें भीपिं नं ह्लिे फयेके मा । अलेतिनि भीपिं म्वायेफइ, भीसं भी धायेफइ ।

भौगोलिक कारणं धाये ला छुकिं धाये नेपा: न्ह्यागु लिसं लिपा ला । संसारय् गुलि गुलि परिवर्तन वल, गुलि गुलि ह्यूपा वल; तर नेपा अनया अनं । थन छुं वल धासां भारत जुनाजक वयेमा । थ्व हे खँ भीगु साहित्य सम्बन्धी नं ख । थौं तक भीगु साहित्यस शैलि अभिव्यक्ति रसानुभूमि न्ह्यागु लिसं भारतयागु हे प्रभाव लाना च्वंगु खने दु । तर, थौं नेपायागु काया-पलट जुया वया च्वंगु दु । कलकत्ता, बनारस

व बम्बई जक नेपालीतय् भ्रमण क्षेत्र मखये धुंकल। आपालं नेपालीत विश्वया विभिन्न कुंकुलामय् चाहिला वया च्वने धुंकल। फलस्वरुप नेपालीतय् विचार, भाव व भावना नं तःया व तफा जुया वल। तुंया ब्यां जुया थःगु छेंबुँ, थःगु देयात जक स्वर्ग मभापे धुंकल। बिश्वयात हे घयपुया 'वसुधैव कुटुम्बकम्' धयागु सः पिज्वयेका ह्ये धुंकल।

लयताया खँ खः नेपाल भाषा साहित्ये नं न्हूगु विचारं थाय् कयावया च्वंगु दु। थौं नेपाल भाषा काव्य जगतय् न्हू न्हूपिं कवि पिदना वया च्वंगु दु। थुमि शैली, अभिव्यक्ति व रसानुभूतिं न्हूगु प्रयोग, न्हूगु प्रवाह व न्हूगु धारा ह्या नेपाल भाषा साहित्ययात छगू न्हूगु हे मोड बीत स्वया च्वंगु दु। अथे ला झीगु निंतिं न्हूगु जूसां विश्वया निंतिं उलि न्हू मखये धुंकल। तर, झीसं भारतया सिमाना पुला समुद्र पारयागु साहित्य क्यबय् स्वां थ्व वने धुन। कन्हे अज्यागु हे, अझ वयासिकं बांबांलागु स्वां झीथाय् हे, झीगु क्यबय् हे नं ह्वयेके मफइ धका गथे धाये?

नेपाल भाषायात न्हूगु देन बिया साहित्यया धुकू बल्लाकेत स्वया दीपिं थ्व "गाजलं दागु चा"या कवि भाजु मयजुपिं अवश्य नं धन्यबादया पात्र जू।

केल प्रेम बहादुर कसा

२०२३ साल खाइसंल्हू

धलः पौ

१. तच्यागु फुजियामा विद्रोहया... ...	आनन्द जोशी	१
२. लाशतयत सिथँ यंके मफुम्ह... ...	" "	६
३. जिगु जीवन	रमेश "मधु"	२३
४. जिगु भिखाया संसार	" "	२४
५. मालती	श्यामसुन्दर सैंजु	२६
६. वसन्तया नुगःपाय्	" "	२८
७. म्हुतुं ला आकास ज्वने फु	सुन्दर	३०
८. इल्ल म्हगस क्वबिया	" "	३२
९. थ्व तत जाःगु ध्याङ मथ... ...	मुकुन्दराज वैद्य	३६
१०. वंगल सिमा थें बुइ इच्छा	" "	३८
११. सुकुला पिवाः च्वं च्वना	इश्वरानन्द	४०
१२. दुःखया घाय्‌मो	" "	४४
१३. अल्वम	सत्यभामा	४७
१४. जिगु र्ल	" "	४९
१५. जि दना च्वना कालिमाति	इन्द्र माली	५१
१६. हलचल खलवल व बेचैन	योगेन्द्र प्रधान	५६
१७. आधुनिक प्रार्थनाया मे	बासु शशी	६०
१८. सः ला अन मं थ्वै गन	पुर्ण बैद्य	६३
१९. जिगु मिखाय्... ..	पुष्प चित्रकार	६५

आनन्द जोशी

तज्यागु फुजियामा : विद्रोहया छ-सः

गन्यागु घाजमज झाइपुं छस्वां त्वपुया यंकाच्वंगु इलय्
गन्यागु अभिषापं बिलिबिलिं जाःगु सराः फैच्वंगु इलय्
हाकुगु तुइगु चाः न्हिया बिधवा पनाय्
फगत, छपु वाथावाथकंगु कचि बाखं दे तनेतं

पेखेरं कक तह्लाक याना त्व त्वपुइत स्वैच्वंगु गुँ-गुँ थें यागु
थ्व ल्वँह्-ल्वँह यायत स्वेच्वंगु मेदुसाया च्यागु मिखा-मिखाँ
उफ ! अल्याख अजिंगरत म्वाना च्वंगु गुफाय्... ...
उफ ! अल्याख अजिंगरत बाय् च्वना च्वंगु गुफाय्......
सुरु जूसांनिसें ललच्याना न्ह्याना वंगु महा भारत थें
चिच्चायद्‌गु कसमसया इतिहास थें
प्रत्येक मू वने न्ह्यो तनिगु म्हगसया क्यारिमया छगू धुनःजि
प्याय्‌चा तने न्ह्यो फुइगु च्याया छगू कपः जि
बाथावाथा कंक हे बुल
कर्ण थें
केवल गोमय्‌जुयात महाद्यवं ब्यूगु श्रापं प्याकेत
थ्व जीवनया म्वानानं गना च्वंगु फिसः
... ...फिसलय... ... ...
ट्राँय लडाइ क्वबिया वःम्ह थौंया वर्तमान नाप
इया नवःगु थौंया बाखं नाप

ल्हंगु पला हे नं क्वचाय् मखंक
अजिंगरतय् प्रत्येक सासःया इरुथुरुइ
भिसुभियस ज्वालामुखि थें
छ्यालब्यात जुया ख्वैगु
जुजु लियरया थें
जिगु... ...सालुगु म्हगसया म्वाइलेनया सः
कोकिलतय्‌गु न्यासिं बिलिबिलि जाःगु लय्‌तासः थ्वेकेमखंकं
न्हिला भुंम्ह वसन्त सिइगु नुगःया खम्रंग गंगु केवय्
वांच्छया तःगु लाशयात

इमा, गिध्दं चच्चपु थें
जित चच्चपुना ख्वाथ याइपिं
न्हू न्हूगु ख्वाःगाः तया
गगनया अस्तित्व घय्पुना वय्—
सवाःथुपिं भावनात... ... ...
ख्वाः छपातं ययगु रंग पातुपाना वइपिं आकांक्षात... ...
छंगु सिंचु छाय्मानिगु छथौं थें पिया च्वंगु व थासय्
छं थें "सुनानं स्वै ब्यूसा गुलि ज्यू" धैगु
मनय् खँ ग्वाराग्वारा दाय्का च्वंगु व थासय्

छगू बिश्वास पाचिना
छगू वर्तमान ज्वना
ध्यातुध्याना पलान्ह्याके तेनेबले
जिगु क्वलम्बसया संस्कार पेपुना च्वंगु गति
जिगु न्यूतनया अस्तित्व जाःगु कुतः
जिगु फ्रायदया दर्शनं जाःगु भावना
उफ! बसन्त मामां वेँ जुइतेंगु जिगु मिखा
मू वंकेत स्वस्वं लः- लः जुया वना च्वंगु जिगु जीवन
लिछ्वेका थःगु अस्तित्व म्हसिकेत स्वै च्वंगु जिगु मे
व फापुक चाःत वाना च्वंगु थःतः म्हसिके मफुम्ह सर्गः थें
छाय् अर्थहिन... ... ...अर्थहिन जुया बिल—
सुयागुं ब्यथा सिइकेफुगु बदान कया तःगु थ्व मिखा-मिखाय्!
छाय् "मू मवं···मू मवं ··· " धका
घोषणा याइ न्यायाधिसं
छगू फुंकार ल्यू ल्यू मेगु फुंकार नाप
सलंसः "न्हू सनक "या न्ह्योने

ध्याचः व फ्वहृरत मुना च्वंगु
केवल छगू गलि " ...!
गलि... ...गलि... थें !!

× × ×

त्वत्वधूगु व भुलिभुलि गुइ धुंकूगु
न्हिन्छियाा आश्चर्यया श्लोकं नुगलय् गुनुगुनु हा वयूवं
आश्चर्य भ्वेभ्वे कं जि थःहे—
अरे ! थुलिमछि ध्वगिना तुं चाः दायाअने धुंकूगु न्हि तक
अरे ! थुलिमछि नाया वने धुंकूगु चाः तक
गथे म्वाना च्वन जुइ जिगु दुने च्वंम्ह मनूनं
थ्व ड्रागन... ...ड्रागनतयगु दथुइ... ... ... !
थ्व मिखा... ...मिखातयगु दथुइ... ... ... !!
लूज फिटिंग ब्रेसियर थें यागु थःगु जीवन पाखें
किइत दुने द्वहाँ वनेफुगु थ्व लूज पाइन्त न्हाना तःगु थासं
तुकुचां थःगु जीवनं थें
राजिनामाया इनाप — इनाप मयासे !
पामचुकूसे !!
आला, गंगु सिमाया शुष्कतानापं
गना वंगु थ्व म्हया अगु - अगुया
लेहेँ लेहेँ पुगु सिँया कुचा- कुचायात
इपांथिपां मिंक, भ्वे भ्वे कंक दनिगु किसिद्वँव्वत
जिके आ
भ्वखाय्या तमं क्वदःगु अंगलय् थें
सीम्ह केतुके थें
जुरुक्क दने तेंसां दने मफय् धुंकल !

दिला व गुंलाय्
व न्ह्ययाग्लें स्व वय् पल्के थून्ह् खुसिबालं
छकः मखुथें नेंक स्व वय् तकनं ल्वमंके धुंकल !
धाय् दकव लः सुइ धुंकूगु पुखूथें
जि ताथ जुइ धुंकल !
धाय् दकव दुनेंनिसें गंगु ब्राम्ह बुँ थें
जि शून्य जुइ धुंकल !!
तर थ्व गन खः धका ?
अरे ! गन जि न्ह्ना वने धुंकूगु जमाना खः धका !
गन जि ह्ाले धुंकूगु मे खः धका !
जिला... ...फुजियामा... ...
...फुजियामा... ... !!
... ...जि ला मनू... ... !!
सु मनूखं थ्व धरतिया नुगःपाय् च्वना
गुबलें कपाः क्वछुका
"जि बुत खः" धका सहि तःगु दु
फिं त्यत्वपुया यंकूगु बेबिलोनं थें
गन जिं बूगु स्वीकार यानागु दु ?
गन जिं थन थः बुत खः धका कपाः क्वछुकागु दु ?
स्व छकः जक जिगु च्वाकिं म्हुतुं
"खः जि बुत" धैगु वाक्य ल्ह्वगु जूसा
जिगु थें जागु गुलि गुलि जिवनत
अथें अथें व्छया व्छया बनिगु जुइ
थ्व मिखा—मिखां पलख—पलखेय् पिज्वइगु
एटना ज्वालामुखिइ... ...ज्वालामुखिइ... ... !

जि थें ज्वपिनिगु गुलि गुलि म्वायत स्वै च्वंगु भविष्यत
अथें अथें सिना वनिगु जुइ
थ्व अजिगरतयगु प्रत्येक सासःया इरुथुरुइ
चा-चाद्‌ना छ्यों छ्यों तस्वाकिपिं
गुँइ गुँइ थक्कर-थक्कर नया !
जि थें ज्वपिनिगु गुलि गुलि वर्तमानत
तेतुतेला यंकिगु जुइ...यंकिगु जुइ !
... ...

... ...
अय्‌ ! प्रत्येक न्हिं क्वयका यंका च्वंगु जीवन क्वबिया —
म्वायत कर केंका च्वंम्ह छ खः !
अय्‌ ! न्ह्याबलें ग्रहणं ज्वंका-
वाथावाथा कना च्वनिपिं जीवनत खः !!
अय ! दक्वसिनं थु थु यागु
ख्वाः छपातं लाका सुंक च्वना च्वनिपिं खः !!!
कपाःया चकंगु खामय्‌ तिका ह्ःगु कलंकया तिकत
प्वतुप्वलां प्वलें फै मखु
सि नौ चुइकिगु बाग्मतिया ख्वाउँगु लखं
प्याकेवं तुं ब्वला वइ मखु .. ...
ब्वला वइ मखु ..

धाथें, थन म्वाय्‌ जक सयकेमाः
कलंकं भय्‌ भय्‌ विक जाया भयातुगु जीवन नं
संसार त्याका न्हिलेत स्वम्ह हितलर थें
हररर्‌ हररर्‌ न्हिला-न्हिला बिइ—

म्तुपया मिखा मिखा कना !

उकिं—

वा, अस्तव्यस्त जुइक दे देतना
ग्वारा ग्वारा तुल। च्वंगु कँ फाः कँ फाःत थें
ग्वारा ग्वारा तुने छ व जि नं
ऽत्र च्याग्‌ु मिखा —मिखा जक
इल्ल्ल मिंक दुगु खेलय
वा, छगू "साबात.. साबात" न्याय्के फीसं
थन... ...थन... ..थन— !!

फीगु छें, फल्चाय्‌ पिया च्वंगु
ऽव नुनेत स्वै च्वंगु मिखातय्‌त
तिसिइत बाध्य जुइक न्ह्यावलें न्ह्यावलेंयात
सुथय्‌ चन्हिछ कना च्वंगु चाःया मिखा थें !

धाय्‌ मते··· ···
धाय्‌ मते··· ··· ···

छं छुं धायत स्वय्‌ मते ···
फीसं माला मखु
विबसताय्‌हे फीसं परिवर्तन बुइका वनि
वाउँगु जीवन ज्यना न्हिलिम्ह सितु-सितु थें !

उकिं न्हू धा याय्‌ वा
याय्‌ वा न्हू धा छेंनंनिसें तुतिइ थेंक
ऽव त्यानु मचाम्ह पुलांगु इ ब्यों छ थों यात थें
पुलांगु संस्कारं इत्तुइला तःगु इतिहासयात—
नग्नताया द्योने छगू ग्यानापुगु नग्नता देतना
अपराधया द्योने छगू ग्यानापुगु अपराधं तेला

बांलाके ... ...बांलाके ... ...
बांलाके ध्व इतिहासयात.
द्वलंद्व छ्व जि थें
हुया ग्वफसय् बुपिनिगु
ल्वँह्:या स्वं तिकिनंगु मिसिसिपि खुसि थें

तिकि नंगु लय्ता में व स:या बिकुलं थ्वेका !
अले, दक्वसिनं न्ह्याकि न्हू न्हूगु जिन्दगि
पुलांगु ध्वगिना च्वंगु जिन्दगियात
कि प्व्याथय् ल: मुंका च्वंम्ह् बागमति च्वेका
कि सिम्ह्सित थें दिपय् ग्वग्वतुका
अले तिनि खनि थ्व पेखें
केवल सहानुभुतिं बिलिबिलिं जा:गु मिखा—मिखा जक
केवल मतिना भय् भय् व्यूगु मिखा—मिखा जक

उकिं—
वा, अस्तव्यस्त जुइक देदेतना
ग्वारा ग्वारा तुला च्वं कँ भा... ..कँ भा:त थें
ग्वारा ग्वारा तुले छ्व जि नं
थ्व च्यागु मिखा—मिखा जक
इल्ल्ल मिंक दुगु खेलय्
वा, छगू "सावत ..सावत" न्याय्के भोसं
थन... ...थन... ...थन... !!

५ भाद्र २०२२

लाशतय्त सिथँयंके मफुम्ह थ्व युग :
लुसिपसया म्ह्याय्पिंत बलात्कार -
याय् मफुम्ह जि !

(क) "... ... ...

All our knowledge brings us nearer to
our ignorance,
All our ignorance brings us nearer to death,

... ...

Where is the life we have lost in living ?
Where is the wisdom we heve lost in knowledge ?
Where is the knowledge we have lost in information ?
The cycles of Heven in twenty centuries
Bring us farther from God and neare
to the Dust.

... ..." १

सुर्द्योया जः दुहाँ वया म्हित वय् मफुगु अफ्रिकाया जंगल
सत्तलसिंहं थःगु पाः लल्हाना थकूगु थ्व युग
डेस्डेमोनायात स्याम्ह ओथेलों त्वःता थकूगु थ्व शताब्दि
बान्द्रनीमैयां त्वता तःगु छेंगु-ख्वल ल्ह्ययकूम्ह थ्व इ
ख: थ्व थःगु नाइसे च्वंगु म्ह बालात्कार याका च्वंम्ह
युग नाप

ख: थ्व थःगु फुगु ह्विस्कि स्वै च्वंम्ह शताब्दि नाप
ख: थ्व ल्याम्पपोष्टया क्वय् संभोग जूगु स्वै च्वंम्ह
इ नाप

ख: थ्व यक्व-यक्व लाश लाशतय्गु दथुइ च्वना
ख: थ्व यक्व-यक्व लाश लाशतय्गु संग्राहालय्या दुने च्वना
बूगुलिइ ख्वैम्ह व त्यागुलिइ न्हिलिम्ह जि
अन्वेषण व आविष्कारया यक्व यक्व लाभी ज्वना

बेश्या जुइ मफुम्ह बेश्या थें
ग्या जि .. ...
ग्या जि थ:त इत्तु इना जुइत ... ...
ग्या जि ... ...
थ: बौव' बेवास्ताय् जित त्वंका थकूगु वीर्ययात
इत्तु इना जुइत .. ...
थ्व भग्नावशेष ले'गु तपोवनय्
ला फुक्कं च्वतुका काय् धुंकूगु म्हगसं च्यूगु त्यासा
च्याम्पतिया जीवन नाप
मयया ल्हातिइ लागु म्वाय् मफुगु वाथावाथा कंगु
वर्तमान नाप
थ्व किलं नै यंका च्व'गु इतिहासया थांत नाप !

ख: जि थन थ:गु नुग: ब्छयूका होम याय् मफु
उपेन्द्र विक्रमं थें !
ख: जि थ:त चु' चु' थले मफु
सिबिं थें !!
छायूकि- जि दक्व माने छफुति ल:
छाय् जिगु म्हगस छफुति ल:
छाय् जिगु आकांक्षा छफुति ल:
छाय् जिगु अस्तित्व छफुति ल:
छाय् जिगु बीर्य छफुति ल:
छाय् जि छफुति ल:या असं
छाय् जि छफुति ल:या वंग:
छाय् जि छफुति ल:या न्हू-सतक
छायूकि- जि दक्व माने छफुति ल:

जि छफुति लः... ...
जि छफुति लः... ...

सुना वने मयो दः

बाध्यताया थर्मोमेटर म्हुतुइ ततं

सुना वने मयो दः

बाध्यताया कापतं हुत्तु हुइका

सुना वने मयो दः

बाध्यताया निभालं वय्पुया चुप्पा नःगु सह् यायां

(अरे ! लःया ला सुइयइ उबले हे

गुबले व थः हे थः पाखें बिस्युं वने धुंकि !

अरे ! लःया ला सुइयइ उबले हे

गुबले वंथः पाखें थःगु मू तंके धुंकि !!)

... ... ! ... ... !! ... ... !!! ...

... ... × ... ... × ... ... × ... ...

(ख)

चाह्य् जिगु मिखा मिखाय् न्ह्योने—

यक्व—

लःया निम्ति वांवांखाया गंगु म्हुतुप्वाः केना च्वंपिं

बाम्ह बुँया अप्सरात

यक्व—

जिगु सर्गतय् हाकु सुपाँय् दासि वःगु स्वय् आय्

बूपिं सिमात

यक्व—

हेका जिगु क्वागु म्हगस लाका काय्‌त पिया च्वंपिं नगुत

चाह्य् जिगु छचाखेरं--

मचांनिसें न्हूगु अनुभव सिके मास्ति वःपिं लाछि-खिचात
सुर्योया मिखाय् त्वत्व पुया गुँगुँयात घय् घय्—
पुना च्वंपिं खसुत
पुखू पुखुलिइ च्वना त्वार त्वार हाला च्वंपिं ब्याँचात
न्हूगु जहाज वइ धका पिया च्वंपिं यक्व यात्रित
अणु परमाणुया म्हगस खंखं थःत त्वःफिका च्वंपिं
टाइप याके धका पिया च्वंपिं यक्व टाईप याके—
धुंकानं लुमदंपिं भ्वँत
क्वछुना च्वंगु ख्यूंगु गलिइ
'मचाछेँ' फतपुइका दःवइपिं इपांथिपां भदुपिं नगुत
इमां दासां सहयाना न्हिले फुपिं
थःत चुंचुं थःसां सहयाना वाक्कु छिना न्हिले फुपिं
लाशत... ...

... ...००० .. ..००० ... .

धाय् थौं
न्यानाकाम्ह ल्यासे थें यागु थ्व इलय्
थ्व भेले मपुंगु वर्तमानय्
थ्व नपुंसक वर्तमानय्
उफ् ! थ्व बिश्व हिप्नोसिस .. ..
थ्व युग हिप्नोसिस .. ..
थ्व शताब्दि हिप्नोसिस ... ...
थ्व इ हिप्नोसिस... ... ...

उकिं, फु
प्रत्येक जीवनं बुइका वनिगु जीवनया मनूया जीवन
प्रत्येक आकांक्षां बुइका वनिगु आकांक्षाया मनूया आकांक्षा
प्रत्येक म्हगसं बुइका वनिगु म्हगसया मनूया म्हगस

कुँया दुने ... ...

खसुया दुने ... ...

चितुवा सुपिलिगु भ्कालय् ... .

थःपाखें बिस्युं वने मफया

थःगु किचःयात न्हुत्तु न्हुया स्याय् मफया

अश्वमेघ यज्ञ याय् मफया

न्हू-पुखूया सि सिइ थहाँ वया-

आत्महत्या या वइपिं वाउँगु लखं थें !

... ...

× × × ×

... ...

उफ !

भचा तापाक

न्हिलिइ महिषासुर भ्कीत स्वस्वं

भचा तापाक

न्हिलिइ भचाखुसि खुनि लालमोहर ज्वज्वं

न्हिलिइ भचाखुसि खुनि लालमोहर ज्वज्वं

(ग) गुम्ह थःगु खने दुगु खम्पा त्वपुइत न्ह्यावलें न्ह्यावलें

फक सातु साला च्वनि

गुम्ह थःगु नुगःपाय् न्ह्यावलें न्ह्यावलें गां त्वपुइत स्वै च्वनि

गुम्ह थःत नाङ्गा याना न्ह्याँय्कंया न्ह्योने च्वना न्हिले मफु

अरे ! वं हे नाङ्गा जुया जिके ऋतुदान फ्वने धुंकल

अरे ! वं हे नाङ्गा जुया थःगु बाखनय् केरमेर याना ब्यू

धाय् धुंकल

अरे! वं हे नाङ्गा जुया जितः टाईप याना ब्यू धाय धुंकल
(धाय्, वला भ्वँ छकू, मेगु छुं हे मखु!
खः भिसा ला दक्व मतलव भ्वँ
केवल छकू भ्वँ ......!)
तर, ग्या जि......
ग्या जिं थःत इत्तु इनेत
अरे! स्व थने मागु मदु जिं मनुमेन्ट
अरे! स्व दय्के मागु मदु जिं यादगार
द्वहरे याय् मागु मदु हानं थन
......कौतपर्व......
.. ...महाभारत ...
... ..चरीकोट......
मनुखं मनूयात गया वंगु स्वानय् गया
मनुखं मनूयात न्हुया वंगु स्वानय् गया!
धाय् मागु मदु इडिपसं थें
जिं नं पश्ताचाप याना
एण्टीगनी व इजमीनीया न्ह्योने—
"स्यात गुम्ह बौवं थः बौ यात
व बीजारोपण यात अनहे, गनं व थःहे उत्पन्न जूगु खः"
न बूगु स्वीकार याय् मागु दु २
जि छयों क्वक्व छुका
डाय्नासियस्या प्याखँ दबुलिइ च्वना
न थ्व थीब्स दे हे खः
जि इडिपस जुया म्वाना जुइत
ग्या जि.........

ग्या जिं थःत इत्तु इनेन
 थ्व विश्वास यक्व याना हे विश्वास तना वंगु इलय्
 थ्व विश्वास यक्व याना हे सुपिला कासा म्हिता विश्वास तना वंगु इलय्
 थ्व विश्वास पेपुने मफुगु भ्गोगु ज्वःगु खँ यक्व बुया हे विश्वास तना वंगु इलय्
 ह्मनं तुकुचिया न्हूगु इतिहास बुइ धका
 मे हाले न्ह्यो छम्ह न्हूम्ह भ्गंःया हत्या जुइ धका
 थनथःहे म्वाय् थाकुवतय् थःगु हे ला धेना नके मालि धका
 साइलकयात ब्याज पुले मालि धका .. ...!

(व) अय् ! ल्वँह्ःया मूर्ति घय्घय् पुनानं प्याचा तके मफुपिं ग्रूनिसत
 खय् फु जि छिमिगु मिखाय् ग्यानापुम्ह उपेक्षित
 खय् फु जि छिमिगु मिखाय ग्यानापुम्ह नपुंसक
 खय्फु छिमि विद्रोह दु- जिगु पौरुषया पौरुष नाप
 खय्फु छिमि विद्रोह दु- जिगु शृंखलाया शृंखला नाप
 खय्फु छिमि विद्रोह दु- जिगु संस्कारया संस्कार नाप
 खय्फु जिं केने मफुत थःत
 थःगु ज्याय्
 थःगु बाखनय्
 खः जिं थःत अभिव्यक्त तक नं याय मफुत
 म्वाइलेनया सः नाप
 छपु मे तक नं
 छधाः मतिनाया खँय् तक नं

"नाइट क्लब"या छकू क्वथाय् तक नं
धाय्, जि विवश द्रंगु पोपया गीर्जा थें
धाय्, जि विवश नपुंसकम्ह मिजं थें
धाय्, जि विवश नपुंसकम्ह मिसा थें

× × ×

अय् ! म्यागवेथया बोक्सीत
वा, याना ब्यू भविष्यवाणी—

(क) होसियार— मतिनाया ग्वफय् पाखें

(ख) होसियार— अश्लील आकांक्षा पाखें

(ग) होसियार— थम्हं थः पाखें

... ...

स्व, जि हाला च्वना कथु सुक
झीपिं यक्व हाले धुंकूगु मे-मे मखु
झीपिं यक्व हाय्के धुंकूगु रिकर्ड-रिकर्डत मखु
झीपिं यक्व सुइ धुंकूगु लः लः मखु
खःसा झीपिं—
हाले मानिगु मे
हाय्के मानिगु रिकर्ड
न्ह्याय् मानिगु लः

(ङ) .... × ... ... × ... ... × ... ...

उफ ! झीगु जीवन
राजकुमार दिकपालया न्हेपु थुना तःगु तुकुचा !
उफ ! गुलि खितिबःबः मुने धुंकल थौंया तुकुचिया कपालय्

उफ ! गुलि खितिबःबः मुने धुंकल थौंया झीगु कपालय्
        झीगु प्रत्येक द्वंपय् मुना वंगु खिति
        झीगु प्रत्येक अपराधय् मुना वंगु खिति
        झीगु प्रत्येक पापय् मुना वंगु खिति
सोरठीरानीयात बौंवं ब्याहाः याय्‌त स्वगु, मतलव
झीगु अपराध
नाङ्गां तया बजारय् ह्ङिसत मिइगु, मतलव
झीगु द्वं
छ्यों फस्वका च्वंम्ह नाग ल्वँःहिति, मतलव
झीगु पाप
हेलेनयात छम्हं लिपा मेम्हेस्यां ब्याहाः याय्‌गु, मतलव
झीगु अपराध
…   विरूपाक्षं थः मांयात कला तयगु
भीमसेन थापाया कलायात नाङ्गां चाहिकेत स्वयगु
वलात्कृत जूपिं लुसिपसया म्ह्याय्‌पिं, मतलव
    झीगु द्वं
        झीगु अपराध
            झीगु पाप
            (धात्थें गुलि भाग्यमानी व दें
                गुम्हेसिया थःगु इतिहास धैगु हे मदु !)

आ .. … …
आ, फै मखुत वाग्मतिया लखं नं
खिति तुइके – मुना वंगु खिति कपाःया !
"I think, we are in rats' alley
Where the dead men lost their fones

— — — — — — — —" ३

उकिं, आ मृगस्थलिइ
व्छ तेव्छ-वा ह्वसां
पूण्य दै मखुत म्हीत
उकिं, आ दक्व तीर्थ चाह्यू्सां
पूण्य दै मखुत म्हीत
पूण्य ला सिइ धुंकल —
म्हीगु अपराधं तेत्तु तेला
पूण्य ला सिइ धुंकल —
म्हीगु पापं कात्तुकाका
म्हीगु द्वंपं न्हुतुन्हुया
— — — — —

अरे ! ख:, थौं तक छाय् ज्वालामुखि तमज्यात
थःत वांवां व्छया
अरे ! ख:, थौं तक छाय् सुंक
भिसुमियूस...
एटना...
फुजियामा...
अरे ! छाय् बुइ मफुत
ग्वफय् नं अस्त आयामया नशा नाप
बिष दुगु फलफूलत थन प्रत्येक सिमाय्
अरे ! छाय् थौं तक
विक्रमादित्यया सालिकं नवाय् मफुत
अरे ! छाय् लिमव्वल ६० सालया म्वस्वाय्

थ्व संकष्टकालिन घोषना जुइ धुंकूगु इ तक
थ्व संकष्टकालिन घोषना जुइ धुंकूगु इ तक
? ?? ?? !!!

(च) बरु,

वा, अय् द्रोणाचार्य !

का गुरुदक्षिणा धका जिगु वीर्ययात हे
विवशताया थ्व नेवलं मुक्त यायत
विवशताया आपं मुक्त यायत

वा, अय् प्रेभिथ्युजया ख्वँ नःम्ह गोद्ध !
वा, नै ब्यू
सुयातं प्वचिइ मागु आप फै च्वंम्ह जिगु ल्हाःयात
वा, नै ब्यू
सुयातं चुप्पा चुप्पा नय् मागु आप फै च्वंम्ह जिगु मिखायात
वा, नै ब्यू
सुयातं प्वंके मागु आप फै च्वंम्ह जिगु वीर्ययात
थ्व इ नाप
थ्व वर्तमान नाप
थ्व युग नाप !

वा, अय् अफ्यूजत चुंचुं थपिं ल्यासेत !
वा, जित नं चुंचुं थला ठ्छ
वा, जित नं चुंचुं थला ठ्छ
छाय्कि

२१

जि... ...

जि अफ्यूज

छाय् कि

जि ऋतुदान विइ मफु थौंया कुन्तितयृत

बृहस्पतिया दह् कया

छाय् कि

जि जु म्हिते मफु

सकुनिया ल्हाःया अस्तित्व पेपुना च्वंगु कौइ ह्वात्तु ह्वाना

छाय् कि

जि म्हिते मफु 'बुद्धिचाल कासा'

रूल विनाया रूल नापं

छाय् कि

जिं याय् मफु बलात्कार लुसिपसया म्ह्याय्पिन्त

खः, याय्मफु बलात्कार जि लुसिपसया म्ह्याय्पिन्त

शायद जि विवश

नाङ्गा याका च्वंम्ह् ल्यासे थें !

शायद जि विवश

न्हूम्ह् बेश्या थें !

शायद जि विवश

लाशतयृत सिथँ यंके मफुम्ह् ध्व युग थें

... ...! ... ...!! ... ...!!!

1. T. S. ELIOT.
   Cho RUSES From "THE ROCK"
2. Sophakleej
   King Idipas.
3. T. S. Eliot
   The waste land.

फाल्गुण २ गते, २०२२

घलायचा, यल ।

रमेश "मधु"

जिगु जीवन

चिरिमामं ताना ब्यूगु जाभु थें
जीवन - जिं फुका क्वना।
फूफू यायां मचां बेलुन ब्वेका च्वंथें
खालिगु प्वाः
ब्वेकू ब्वेकूं जिं स्वै च्वना
ज़वं खवं स्वया नं कां जूम्ह
ल्हाः खतं नका च्वना
म्हू चिनानं
म्हू फ्यों फ्यों
छाय् जिं थःत तंका च्वना ?
थःगु सलं
ग्याम्ह जि
थौं मग्यासें थुलिसां
धै च्वना।

जिगु मिखाया संसार

जिगु मिखाया न्ह्योने च्वंगु
थ्व त्यात:गु संसार
गथे जिमि काय्‌या मिखाय्
वैगु न्यता थें पुष्ट

वैगु मिखा थें
विचित्र !
धाय् मफु —
जि वैगु मिखाय्
थःहे म्वाथः जुया च्वना ।
उगु निष्ठूर न्हितयसं
कयकय पुया तःम्ह
खः जि म्वाथः जुया च्वना ।
जित मयो - थ्व संसार
जिमि काय्‌या मिखाय्
म्वाथः जुइ मा
वैके जिगु अन्त जुइ मा ।
सत्य ला थ्व खः —
न्ह्याथे यानासां जि
अँमा छमा पिइ मा
थ्वाथ, थुसि अले आया चतकलि गाम्ह
जि ज्याथ
काय्‌या मिखाय् वैगु संसार स्वयासां
जि न्हिले मा
छाय् धासा काय् याके हे वौ म्वाना च्वनि
सासः ल्हाना च्वनि ।

श्यामसुन्दर साँय्जु

मालती

भेदा मर्दछ घाँस माथी
जीन्दगी नै रोग उसको

देवकोटा

पुलुपुलु सितला धैथें च्वंगु मत
ज्यामछिंगु वैरागि क्वथा
जीवन नापं बुत्तुबुलानं निर्जीव
लासा फांगा, फुंगा अले धेकेग्वारा

अक्सिजन अपो जुया मखु
मगाना खतं नःगु छगः तिन
गरीबीया मारं हेत्ताना घेचुगु थलबल
फुक्क निर्जीव ।

मालती
थः नं निर्जीव प्राय गंगु म्हुतुसि
ख्व ख्वं पिचलं सेंका तःगु मिखा
वसन्तया तिं न्हिनय् नं अकस्मात सुपाचं जाःगु ख्वा
ध्वगिगना वांछया तःगु गुंद्रु थें जाःगु सँ
अस्तव्यस्त, केवल नुगःया धुक धुकिइ
प्रत्येक स्वास प्रस्वासय् ख्वै ब्वन
सस्स सस्स

वर्गहीन अंगः
गुकिइ जीवनया इतिहास गुना च्वंगु दु
अले अन छपाः तस्वीर,
तसवीरया असफल मुसुकान,
गुकिया मू इतिहासय् दु
तर व क्वथाय् मूहीन, शक्तीहीन
मानहीन अभिमानहीन
खः अले प्राणहीन

मालतीया भातया तसवीर हँ व !

०७ या क्रान्तिइ सहीद जूम्ह
क्रूर शाना नापं युद्ध याम्ह,
अले मालतीयात विधवा याना
देसया लागि सिना वंम्ह,

तर मालतीं थ्व खँ स्वैतं मकं
क्रान्तिया मू मस्यूथाय्
बलिदानया मू मस्यूथाय्
थयां छु याय्! कनां छु याय्!!

पिने टाङ् ...टुङ् .. धर्र्र धर्र्र
खासखुस खासखुस .. ..टाराक् टाराक्
कुइक मार्च ... ...लसताया सः
असत्य सः असत्य जः
थःथःगु स्वार्थ साधन
०७ क्रान्ति

मालती निर्निमेष मिखां
तुंक तसवीर स्वै च्वन
थः भातया थः जीवनया
वया शून्य मिखाय् भय आशंका
व निरास दासि वै च्वन, तसवीरया
मनू नापं म्हमसिया वनि धका ग्याग्यां
व सुकुसुकु ख्वै च्वन

क्वथाय् जः मदुगु मत
पुलुपुलु च्याना च्वन
पिने असफल क्रान्तिया
सफल लयूता सः पिज्वै च्वन

वसन्तया नुगपाय् छ्पु भसुकाः

संजयया मिखां ताहाक स्वया जि थौं
फारि बुँ केब खुसि प्रत्येक सालुजः
आकासया लसतां छाय् प्यूगु खना ।
ल्यासेया न्यता कुबिया ह्लगु स्वांत,
श्रृष्टिया आवेग लनिगु फ्य्
उफ् ! जि दुनेया महाभारत, गुबलें पुमवनिगु
अभिमन्युया गंगु हि ल्हातिइ बुया
मिं नःगु सिमाथें थिंग दना च्वना
थन वा या वय् मते थुगु
इ मखेकं वसन्त कुकु च्वंगु थासय्
न या नय मते थनया
फलफूल, पार्वती तंगु थुगु इलय् ।

बभ्रुबाहनं बुका ल्याँ वया च्वनापिं
भी अर्जुन सिथिल गाण्डीव विहीन ।

सुन्दर

म्हुतुं ला। आकास ज्वने फु

म्हुतुं ला—
आकास ज्वने फु
मेचं ला—
सिपि चुपा नय् फु

जि, म्हुतुइ जक तः मकें
जि, मेचय् जक मपुं
जि ला—
जिगु ल्हातिइ दु
जि ला—
जिगु तुतिइ दु
धाथें ला जि
जिगु पला ख्वाँय् ख्वाँय्य दु
जिं हाकं जाय् धुंगु वँ वँय् दु
जित म्हसिकिपिं !
जित लुइकिपिं !
जि, जिगु ख्वालय् मरु
जि, जिगु म्हय मरु
जि ला लँय् तिनि
जि ला छेलाय् तिनि
खः जिके नुगः दु
सम्बेदन दु
उकिइ दुने हे जक जि मरु
उलि हेसा जि किपा
जि कल्पना
जि ला जिगु छेंय मखु
जि ला पिने हे जक दु ।

०२२ चैत्र १२ गते

इल्ल म्हगस क्वबिया

इल्ल म्हगस क्वबिया
जि वना च्वना
फमपुगु चाः
गपाय् ब्या गपाय् हाः

मा:त्या मदुम्ह आकाश
गन गन जिगु लँया सिथ
स्व स्वं फिकुचा
लिइ लाके मफु
वं वं दिकु
जिं थेंके मफु
किसिख्व ताँ गेम्ह भरिया थें
गुबलें दिय, मसुका तय्
च:ति हुय, मासु लंके
लिफ स्वे
वया च्वंपिं यक्व दु
न्हेफ नं पुले
वना च्वंपिं ग्वा ग्वा दु
सा जूगु साहस म्वे
बेंगु दृढता क्वातुके
हानं पला च्वेके।

भयासिं कोंया जुइ
पान्डव बुइ
कौरव जक मखु थुकिइ जिं वा:चा:
भिष्मं नं ख्वालय् न्हिला किकूगु दु
जित ख्वासि वइ . ...!
जित... ... .. !!
जित... .. .. !!!
ज्यू जक ज्यूसा ... ...

तर जि घतघतक्वच मखु
जिके मह्वाद्योया मिखा मरु
जिगु ह्मिमत दइ
जि बने तेनि
जिगु अतित
जिगु भविष्य
ख्वखमख्व धाइ
जिगु वर्तमान क्वछुइ
दार्विन लुमंके
तिसिह्निँसां दने
घुसुहुँसां बने ।

मुल्कता – मुल्कातय् मिखा
सुरसा – सुरसातय् ख्वा:
जिगु लँय् गुलि दना च्वंगु दु
तिलोत्मा – तिलोत्मातय् यौवन
उर्वसि – उर्वसितय् मन्तुना
जिगु अभियानय् दंक
थस्स पाया च्वंगु दु
थ्व कपा: अल्याख अपमानय्
लुफि हागु दु
थ्व जीवनय् अल्याख घृणां
दागु दु
तर जि बना च्वना
... ...बना च्वना... ...

छगूकथं जित परिच्छा याना च्वन
युगया विश्व विद्यालयस
जिं जाँच बिया च्वना
खय् फु जिं गुलि थाकु
हाकं जाय् मागु दु
चन्दनया सत्यताय्
जित गुलि मछिनि
जिं थ:त फक्वं
च्वना तयागु दु ।

जि गौतम मुनि
कामदेवयात बुके
गंगु तुतामय्
चुलि वेके
फय्ल हे असफलता
जिं थू—
वने फक्वं
नम्बर अपो दइ ।

०२२ जेष्ठ ४

मुकुन्दराज वैद्य

थ्व तत जाःगु ध्याङ, मथ व देगः

थ्व तत जाःगु ध्याङ, मथ व देगः
चाः अपां ता जाय्‌का —
आवाः तय्‌सं थाइ ।
तर जिला —

थ्व म्हुचिंछ सर्गःयात
थ्व हे निगः मिखां ल्हना ।

थ्व तत धंगु सागर, महा सागर
लखं लखं जाय्‌का —
लहर लहरय् खँ जुइ ।
तर जिला —
थ्व ब्याक्क संसारयात
थःगु हे मतिनां फुचाय्‌का ।

उकिं, जि पासापिं
तिमिलाया मे जिं हे हालागु
चा लःया कवितां नं
जिं हे चिनागु
पासापिं —
परिचय ला थ्व लँपुं मखु
थ्व ला खः जिं हे दय्‌कागु
अँ ! जिं हे छुनागु ।

वंगल सिमा थें आकभ्ाकं बुइ इच्छा जिके —

वंगल सिमा थें आकभ्ाकं बुइ इच्छा
जिके —
जिं गुबलें नं सन्तोषया आजुइ थेंका बिइ मफु थ्वैत ।
थथे हे दया बिइ लँ इच्छाया।

छुतां म्वायक नं ह्याँकया बिइ इच्छां जिके
तर जि धासा —
जुया बिइ मफु गुबलें नं लँ – सन्तोषया
थुकथं थ्व लँ – नुगलय् पुमवंसें
बजारया लँ जुइ !
जि बजारया हुलय् हिला विइ
उथाय् जिगु मिखा
शो – केशय् तः केनि
तर अन नं जित प्याचा मतं !
अले वन्हिया भंगः जुया जि छेँय लिहाँ वय्
थुकथं नं जिं सन्तोष थिइ मफु
खालि देंदे तं वैगु इच्छा व ग्वसाःया बहीखाता जक जुइ
अले, जिं छंत लिप्स्टिक उपहार ब्यू वया
अयनं जित लुमदं
छंथाय् थेंक थेनानं लुमदं
जि मनसुन थें वें चाय्
इच्छा क्व क्व चिया यंका नुगलय् लागु घाः
सह याय् मफया ?

जिं आकभाकां
थःगु ल्हाः चुपि दयूके —
आरनय् यंका ।
थ्वैत तंचःया कापतं त्वपुया बिइ
नापं जि थःगु तुति टैंकया पटार – घमा दयूके
अर्म्स फैक्टरिइ यंका ।

वैत मोजा व लाकामं त्वपुय !
अनं लिपा सभ्य मनूया ख्वाःपालं पुया
थःत थमं दुरस्त छगः बम दय्‌के
असन्तोषया भुतुलिइ् यंका ।
खालि थः पम्हुया सन्तोष काय्‌त
मुकं नौ नौ द्वँ याय्‌त ।

इश्वरानन्द

सुकुला पिवाः च्वं च्वना

गुबलें ताल्लाया छागु निभालय्
गुबलें चिकुलाया ख्वाउँगु फसय्
थःगु जीवन पाना
ख्वतं नयावं वना च्वंगु

स्वचाक थामय् ताना तःगु नकिं थें
उँइ कुँइ हे मसंसे च्वं च्वना
सुकुला पिवाः च्वं च्वना ।

थौंया ज्यां नेला
याता प्याता वने धुंकल
तक्कर च्वने गागु च्याम्पति थें
क्व हे जक दले बाकि दनि !
म्हिगःया लुमन्ति
कःलिं थें तिया च्वना ।
स्यू जिं बांलाक हे
कन्हेया न्हि नं कंस
मुलु जुया त्यू वै तिनि
सासः 'अय्सां' ल्हाना च्वना
सुकुला पिवाः च्वं च्वना ।
कन्हेसिया सुथ स्वेत
छ्पे,
छम्वा,
छघुतु,
धाथें उलि हे जुया म्वाना च्वना ।
थौंया ख्यूं जलय् वात्तु वाला
नेले धुंकूगु मिखां
"कन्हे तुइजः स्वे दै तिनि !"
थ्व फुसुलु लिधंसा ज्वना मखु पासा,
बरू

ख्यूंया प्वाथय् "छु दु" वाला स्वेत,
सुथया ख्यूं ख्वाः स्वेत,
नसंचाया फसुकालय्
थःगु हे हलं ज्वलं स्वेत
मिखा खा गुच्चाया
ल्वाल्ह कना च्वना
सुकुला पिवाः च्वं च्वना।

खुगुलिइ छगू जकसां थःगु जुइगु
लंगुर बुर्जाया दाउ तकनं थ्व मखु
लोमसें नं
गबसं पुलि मखुगु दाउइ
थःत पाना च्वना।
ल्वँहतय् किया तःगु घोषणां थें
थःत जूगु अपमान पुलपुलु स्वया
थःगु व्यक्तित्व थःगु हे ग्वालिं न्हुया
थःत छकः थम्हं हे हुया।
घाथें पासा,
थःगु जीवन पाना
सुकुला पिवाः च्वं च्वना।

२०१७—३—७

दुःखया घाय्‌मो

दुःखया घाय्‌मो,
च्यूताया बुलुमि
चित्तु चिना स्व थं थं
फय् म्हुया च्वंगु थ्व नुगः म्हाय्

छंत जिं आ हे गथे फया काय् ?
धाथें ला प्रिय,
छंगु मतिनाया सुकातिं पर्कः नं वः,
छंगु ख्वगु नुगःया तिं इला ब्यू नं वः,
यायगु हे छु ?
गुनुहुँ न्वया च्वंगु बुलुमिं
घायमो च्याना वं लिसे
छंगु लुमन्ति नं
सि — बाजंया मे जुया थ्वया वः,
वाँइया काँइया मिना वः ।

दुःखया घाय्मो,
च्यूताया बुलुमि
चित्त् चिना स्व थं थं
फय् म्हुया च्वंगु थ्व नुगः म्हय्
छंत जिं आ हे गथे फया काय् ?
बरु खः
छंगु पालिं नुगःया सिथं लिथं न्हुया
छपला छपला दुज्याना वः लिसे
मि सिनावं वंगु च्याना वः,
धाथें ला नुगः चुइ
(दथुइ मथुइ लाक)
धुसलं पला तया दिइ बलय्
दुःख थ्वया कुतु वंगु ताया वः,
च्यूतां न्हूगु ताया वः ।

अले
छंत दंक नुगलय् घाना
"ईयं दुखःम अनागत" या मे
तिसलं हाला ति हे ग्याना वः।
दुःखया घाय्‌मो
च्यूताया बुलुमि
चित्तु चिना स्व थं थं
फय् म्हुया च्वंगु ग्व नुगः म्हय्
छंत आ हे गथे फया काय्

(पिहाँ मवःनिगु "स्वापु" कविता मुनां)   ०१७-३-२५

मिखा द्वँ, येँ

सत्यभामा

अल्बम

रंग बिरंग रंगं जा:गु
ख्वातुगु जिल्ला
दुने
हाकुगु भूमियात

त्वपुइगु तुइगु पन्ना
थ्व अल्बम ख:
बिभिन्न त्वचं क:पिं
ग्वारा तुइका तैगु
हस्पीटलया
लासा थें
अन पेपुंका त:गु दु
मनूया दँ दँया संचित
बिभिन्न मुद्रा
अल्बम,
वं मचासां
वं मथुसां
वं थुइका बिइ मस:सां
तुइगु पानां त्वपुया
लुमन्तिया चिं घयपुया
वं थ:यात जक ब्वै च्वंगु दु
अल्बम,
अन वंक्वसिया
थ: थ:गु जीवन दु
उकिं
वयानं छपु बाखं दु
वैगु हे मदुसां
फुक्कसिया बाखं मुना
वं छु स्यू
वहे नं छगू इतिहास जूगु दु ।

जिगु लं

जिगु लं
पपु चाना
पंजः दुने कुना तःम्ह् फ्रंगः थें
सन्हु दुने

लंचा निग्वलं कय् च्याना सुला च्वनि
जिगु लं
अपराध मयागु डण्डय्
निग्व: लंचां याता प्याता वंका
नकिनय् यगाया च्वनि
जिगु लं
शोषितं शोषकया ख्वा: दीन जुया स्व थें
सुर्घो पाखे नुग:पा फया
निभालय् थस्स: पाना च्वनि
जिगु लं
संसार ख्वना हिंमि चाया
वँचुगु सर्गतय् च्वे तेंम्ह भंग:थें
निग्वलं लंचा तपेंका
धरति जिगु धका
शून्य भय् पुया च्वनि
जिगु लं
यौवनया ख्वा:पा: कयच्या थें
न्ह्यावलें हे कयच्याना च्वनि
जिगु लं
अल्कत्ताया लँ थाय् थासय् प्वा:गं थें
जिगु परम्परागत स्वार्थय्
थुखे उखे ह्लगना च्वनि
जिगु लंचां
जिगु "जि" धैगु अभिमानयात
पत्रा पुइका केना हे च्वनि

इन्द्र माली

जि दना च्वना कालिमातिया सतकय्

ब्यस्त ब्यस्त थ्व सतकय्
जि थः नापं थःतुं ब्यागः जुइत
थन दना च्वना छगू सालिक थें ।

भ्वाथगु थःगु छें नं भसुकाः त तं
निर्माण व विकासया ज्या या वनेत
स्वकतं ठ्छचुं महि छ्पाः
छुया तःगु आलु निगः
व मलता चि भचा
ञ्व फुक्कया बजि पो छ्यो
न्वकु कापः थें च्वंगु हुसाय्
प्वचिना यखाना
द्वलं द्व ज्यामित वनि ञ्व हे सतकं जुया
द्वलं द्व ज्यामित वै ञ्व हे सतकं जुया।

थः बौ नापं मस्त वना च्वनि ल्यू ल्यू
थः दाजु नापं मस्त वना च्वनि ल्यू ल्यू
थःगु नाइसे च्वंगु चिकिचा पाःगु ल्हातं
चा न्ह्याय्‌त, आपा ल्हेत !
थः ज्वपिं मस्त ल्हातं सफू ज्वना
इस्कुल वना च्वंगु खना
ज्याय् वने तेंपिं मस्तय्‌सं
इस्कुल वने तेंपिंत स्व स्वं थः बौयात स्वै
थः दाजुयात स्वै
छगू कौतुहल मिखां
अले निःशुल्क अनिवार्य प्राथमिक शिक्षाया पर्चां
थःगु न्हि हु - हुं
ल्यू ल्यू ब्वाँय् ब्वाँय् वनि।

द्वलं द्व मोतर ब्वाँय् वै थ्व सतकय्
द्वलं द्व मोतर ब्वाँय् वनि थ्व सतकय्
थःगु हे धाकपूर्ण रफ्तारं
जवय् खवय् च्वंगु छेँ तय्‌त
धुलय् अभिषेक जुइ

भिमकाय मोतर ब्वाँय् वनि यमराजया दूत वं थें
भिमकाय मोतर ब्वाँय् वै यमराजया दूत वः थें
लँजुवाःतय्‌त दुर्घटनाया ब्वनापौ ब्यू ब्यूं !
जीर्णोद्धारया लागि पिया च्वंगु
जवय् - खवय् च्वंगु छेँ तयत
६० सालया भ्वखाय् लिथ्वै थें

जि दना च्वना ब्यस्ततायागु अय्‌लाय्
मनूया हूल, ज्यामिया हूल, दासया हूल
फुक्कसिगु हूलं याक जुजुं थ्व कालिमाति सतकय् !
जि दना च्वनागु थ्व थासय्
पश्चिमया परित
मुस्कानं बाः वै जिगु न्ह्योने नुगःपा ल्हना
सुपाँय् न्ह्याना वः थें वै
पेरिस माथ मिखा
हलिउड नुगः यापिं मिसात !
मेगु दृश्य थुगु लँय्
सभ्यताया ब्व फया च्वंपिं तः केहेँ
धेके गुंद्रि - अशोभित

आँत गंपिं, सासः चबूपिं
मफु मफुं सिचा है च्वनि
मफु मफुं सिँकु है च्वनि
गंगु ख्वाः, सुकुगु ल्हाःतुति
ह्थाय् चा चां वै —"साहेब तंचाइ"
ग्या ग्यां ब्वाँय् ब्वाँय वनि —"मेम साहेबं ल्वबिइ"
थुपिं फुक्क, बैरा, च्यो, भ्वातिं……… ?

फुक्कसित स्वै च्वना, क्वथिइक स्वै च्वना
सुथया यैपुसे च्वंगु निभालय्
च्वापु गुं वःगु ख्वाउँगु फसय्
साइकल ब्वां वै
भुइ मिखा, उपो भुइ मिखा भ्व सतकय्
ज्याय् वने तेंपिं मस्तय्त
इस्कुल वने तेंपिं मस्तयत
मिखा तिसिना ब्वाके ह्ःगु इलय्
आपां मखेका ंलि तुतिइ घाः लाका
नय् पित्यापिंत चःतः वाका
द्वंगु सुया धाइपिं मदुथाय्
सःतसः जुइ अखः अखः
आकाभ्काकाय् मोटर छ्गः वै
लँय् भ्वय् म्हिता च्वंपिं मस्तय् न्ह्योने दिकि
मोतरं सुं प्याहाँ वै, गुफा मनू वः थें
मस्तयत दाय् थें याइ, ह्का वनि
मस्त ग्या ग्यां बिस्यु वनि

थ्व जिगु दे, जि दुने सुं चिच्चा दनि
सुलिमं वःगु ला अय्लाया बासय्
रेष्टुरां वःगु न्ह्या आम्लेया बासय्
जि दना च्वना
भियतनाय् बम कुतुकूगु
अले बम उप्पो कुतुका शान्ति हय्‌त
आर्थिक ग्वाहालि आपालं ब्यूगु ब्वं ब्वं
छपाः ल्हातं अखबार ज्वना
थौं कालिमातिया सतकय् !
थौं कालिमातिया सतकय् !

योगेन्द्र प्रधान

हलचल खलबल व बेचैन

गनं बाम्हगु फिबगलय् वना च:त: वाइपिं
वा गनं पा:या कतिइ थेनालिं
छ्याल ब्याल जुइपिं,
थ्व महा सागरया लब्जुतय्सं द: स:ता: ब्वनि —

स्व !
स्व ! थ्व माथं वंगु थासं खने मदुसा
पाः गः,
पां स्वे स्वापु गुँ
उकिनं दकले तःजाःगु सगरमाथा
खने मदुसा अन नं
एभरेष्ट्या कपालय् न्हूम्ह
तेञ्जिङ्या आंगुसाय् दना स्व ! —
अणुबमया थ्वाँइ कासां भुखाय् च्वगु
जिगु दुनेया आत्मात जक मखु
बरू पिने जिगु नुगःपाय्
थ्वाँ क्वाँ या छगू गतिइ छगू क्रमय् लापिं
बापि क्वेँत हे नं गुलि खलबल गुलि हलचल !

"गुलि खलबल व हलचल"
जि न्हू सतकया पिचु लँ हालाच्वना
हालाच्वना जि न्हू सतकया पिचु लँ ।
"गुलि खलबल व हलचल"
जि मुस्ताङ्या छ्याकः लँ हालाच्वना ।
हालाच्वना जि मुस्ताङ्या छ्याकः लँ ।
"गुलि हलचल व खलबल"
बुल्डोजर व ट्याक्टरं केम्ह
जि चाया कण हालाच्वना
हाला च्वना जि चाया कण ।

× × ×

गुलिखे वांखाया च्वंपिं चा घःया प्वाथय् थेंका
झसुकाः तैम्ह
चा सिमित पखाःया दुने च्वंगु धलं बाः वना
आताहाँ आक्सय् थस्वै च्वंपिं
बुँ नापं चुप्पा नैम्ह
व ल्वँहः- हितिं दः सःता च्वनि —
स्व !
स्व ! जि शुष्क, गंगु जिगु म्हुतुसि,
जिगु न्ह्योने दना खने मदुसा
अय् ! एक्सरेया जः थें
दुत व्छ, छंगु मिखा थ्व वसुधाया छातिइ
जापानया फुजियामा जक मखु
अन दुने सुचुका च्वंगु दु
गुलिखे हिमि चाःपिं ज्वाला मूखित ।
सुगु दु जिगु मुहान उकिं हे
थ्यूंगु दु जिगु ख्वाः उकिं हे
उकिं हे गुलिखे घःत वेचैन !

"खः वेचैन ! वेचैन !!
जि छ्वा लिसें कयकुंगु आतापुति हालाच्वना
हालाच्वना जि कयकुंगु आतापुति ।
"खः वेचैन ! वेचैन !!"
जि लां लां निसें ख्वाउँ थ्यूगु भुतू हाला च्वना
हाला च्वना जि ख्वाउँगु भुतू ।

"उफ् ! ह्लचल खलवल व वेचैन !"
थ्व घण्टाघरया सः खः ।
"उफ् ! ह्लचल खलषल व वेचैन !"
थ्व बुद्धया अन्तष्करण चिल्लाय् दंगु सः खः ।
"उफ् ! ह्लचल खलवल व वेचैन !"
थ्व डाँफे भ्ंगःया नुगः स्वःगु सः खः ।
"उफ् ! ह्लचल खलवल व वेचैन !"
थ्व म्हिगः थौं व कन्हेया पेपुंगु सः खः ।

बासु शर्मा

आधुनिक प्रार्थनाया–में

दुने सुथसिया जः दुने
दुने सुथसिया जः थें खसुइ दुने
जि वने यः दुने
उपस्थिति दुने
अस्तित्व दुने

दुने यंकि जितः थुना व्यू इमिके
सुगन्ध थें स्वाँनय्
वसन्तया ऋतुता थें स्वांमाय्

अले जि अनुभव याय् जि
जि अर्थात जिगु व प्रवेश
व जिगु प्रवेश चुइकि इमिके
छगू मदिगु प्रवाह थें खुसिइ
अविकसित सम्पन्नताया सौन्दर्य थें पाना तःगु बाय्

(दय् फै मखु मेगु छुं थःत मेपिके लुइकेगु थें
[जोगु उपलब्धि
मेपिनि न्हिलाय् थःत लुइकेगु थें जोगु उपलब्धि)

यंकि जित शब्दतय् पारिइ
पारि - इमिगु अर्थय्
अले जि हे जुइ व सफू
गुगु कि छम्ह मामं बिइ थः मचायात
का ब्वं पुता भ्व धका,
अले जि हे जुइ व सिन्हः
गुगु कि मनू तय्सं तिइ थःगु कपालय् पूजा सिधेवं

(जिं स्यू अभ्रनं मनूतय्त मनूत मा
जिं स्यू मनूतय्त आखिर मिले जुया च्वने हे मा)

दुने सुथसिया जः थें खसुइ दुने

जि वने यः दुने
अले वहे जतिं खसुयात उला ब्यू थें
जिं उला बिइ दुक्व बस्तुत
याना बिइ जिं स्पष्ट प्रत्येक अस्तित्व
याना बिइ जिं प्रत्यक्ष प्रत्येक उपस्थिति

(अस्तित्व अस्तित्वया स्पष्टता हे दक्वसिवे तह्ंगु
[आवश्यकता खः
सकस्यां सकसिगु उपस्थितियागु स्वीकृति हे
सकसिबे तह्ंगु आवश्यकता खः)

जि हे जुइ व निर्झर
गुगु पर्वतय्‌सं छाइ थ्व धरतियात
जि हे जुइ व फुक्कं गुगु मुनेत मनूतय्‌सं
थःगु भयाः – लुखा चायूकि
दुने यंकि जित भोगु पतिं दुने
दुने यंकि जित मनूतय्‌गु प्राप्तिया सगः दुने ।

गोलँ, येँ ।

पूर्ण वैद्य

सः ला अन भः थ्वै, गन वैत पना बिइ

प्रत्येक सिमाया हः
कुतु वया जित धा वःगु दु
थन फय् वःगु दु ।
यद्यपि बुफ पचे पचे यायत स्वगु दु
द्याग्रिगु सिमाया दाँलं - इ इ पनानं ।

प्रत्येक कुंका च्वांपिं
पुखूया लःया लहर लहरं
जित नेंक वःगु दु —
ङ्व वँय् ङ्व लँय् पला छिना
थन फय् वःगु दु ।
यद्यपि बुम्ह पचे यागु दु
पेखेरं ल्वँह्ःया त्वाथःतय्‌सं – लखं पंका नं ।

प्रत्येक स्वां, सीतं
जित कं वःगु दु —
कालकुल कालकुल सःलं
ङ्याङ्क जि थाय्, नसंचा वःगु दु ।
यद्यपि बुम्ह पचे यागु दु – नमवासें, नमवासें
ङ्व अंगः, पखाः, व पर्वं ।

जित मछिंगु जिगु क्वथाया अंग !
जः ला मि खः ह्यांगु दुसु,
जिगु सुरक्षाया नामं
नामसारी याना कया तःपिं
जः फय् व जिगु सर्गःया भोकबन्दकय्
गःलाना च्वपिं धुसि सिँया खापात !
जिं ला स्यू......
फय्‌ला लोक खः, सः खः ।
सः खः —
व ला अन म्हं प्रतिध्वनित जुया च्वै
गन वैत पना बिइ ।

पुष्प चित्रकार

जिगु मिखाय् "गाजलं दागु चा"

नेपाल भाषा काव्य खेलय् न्हापां ला स्तुति सौंदर्य प्रार्थना, आदिं हे च्वया सृजना जूगु म्हीत मल्ल जुजुपिसं च्वया थकूगु श्लोक, स्तुति, आदिं बांलाक उला कें। थथे जूगु कारण ला दकले न्हापां मल्ल जुजुपिसं प्रार्थना आदि याना थःत स्वच्छता पवित्रता आदर्शमय नक्सां जीवन हना सुख व शान्ति कायगु हे वय्कःपिनिगु मू ध्यय् खः। थथे जुइगु वय्कःपिंके आध्यात्मिक आस्थां क्वचिका शास्त्रीय लँपुइ दुसुना च्वंगुया प्रभावं हे खः। खय्‌त उगु इगुगु इलय् थौं थें नीगू सदीथें न वैज्ञानिक विषयवस्तु हे आविष्कार जू नत थौंया जटीलताया समस्यात पिहाँ वः। छाय् कि नत इमिसं सांसारिक विषयवस्तुयात हे थिया स्व नत इमिसं जन जीवनयात वाला स्व। केवल इमिसं गुलिनं सृजना याइ व थःगु निर्तिं जक हे खः। उकिं उगु बखतय् थौंयागु साहित्य सृजना मजुसें भाव भक्ति व सौंदर्यं जक जाःगु काव्यत सृजना जुइगु नं स्वाभाविकया खँ खः।

प्रसीद्ध राजनितिक विद्वान रुसोया धापुयात बिचाः याना स्वेबलय् मनूत अपो द दं वःलिसे थिथि इच्छात (Wants) बुया वल । थ्व इच्छात पुदंके मफय्त्वं जटीलताया समस्यात छगूयां ल्यू मेगु यायां लेहँ लेहँ बुया वल । छाय् कि इमिगु लागिं आवश्यक बस्तुत म्ह जुजुं वन । हाकनं बल्लापिं मनूतय्सं बमलापित क्वतेला थःसर्वशक्तिमान जुजुं वल । गुकें याना शोषण नीति पिहाँ वल । थुगु नक्सां सर्वशक्तिमान तय्गु इच्छा व आकांक्षा छगूयां ल्यू मेगु यायां न्ह्यज्यानावं वन । गुकें मनूतय्गु दथुइ तधं चिधंया भू दत । असन्तोषया भावनात पिहाँ वल । अले इमिसं थःगु इच्छायात साहित्यया माध्यमं प्वंकु प्वंकुं वय्गुया नाप नापं शोषणताया विरोध याय्गु ज्याया ल्यू ल्यू ई-ब्योया अवस्थात ब्यवस्थायात नापं न्ह्यो ब्व ब्वं हल । उकिं साहित्य ई-ब्योया स्वाःपाः व उकुसमुकुसया अभिब्यक्त जुया च्वंगु फीत प्रत्येक सदिया साहित्यं केना च्वनि । थथे जुया हे साहित्यस युगया प्रभाव व छाया लाइगु स्वभाविकताया खँपु खः । थुगु नक्सां खँयात छ्याच्त् छ्याना वनेबलय् Stage by Stage (पट्टी पट्टी) याना नेपाल भाषा साहित्य खेलय् दु स्वय् । आला थन केवल नेपाल भाषा काब्य विकाशयात कया स्वय् । फीगु न्ह्योनय् मल्ल जुजुयां लिपा अप्पो थयागु कविता नं पिहाँ वल गुगु कवितात मेया रुपय् चिना म्वाका तगु खने दु । उगु इलय् थौं कन्हे थें कविता नेंकेगु महफील व प्रकाशनया अभाव जूगुलिं उगु ई-ब्योया मनूतय्सं थःगु कवितात मेया रुपं म्वाका तय् फुगुलिं हे थौं फीसं उगु ई-ब्योया

अवस्था, जन जीवनया गतिशीलता आदि यात म्ह्सिइके फत। तर लिपा वया मीगु काव्य खेलय् सिद्धिदास योगवीर सिंह पिनिगु युग वल गुगु इलय् थ:गु मां भाय् न्हेज्याकेगु हेतुइ वयक:पिनिगु काव्य अप्पो सृजना जूगु खने दु। वयक:पिनिगु पालय् नेपाल भाषा क्वतिला त:गुलिं हे वयक:पिं अप्पो Snite जुया थ:गु मां भाय् विकास यायेगु लागि थ:गु जीवनया वास्ता मयासें केवल भाषा उन्नति यायेत सना दिगु खने दु। उकिं वयक:पिसं मनूतय्त सचेत याना नैतिक शिक्षाया आधारय् थनेगु काव्यत सृजना याना दिगु सि दु। थथे नैतिक शिक्षाया आधारं काव्य च्वयेगु शास्त्रीय काव्य धाराया परम्परायात चिइका च्छय् मफुगु केवल सिद्धिदासया सदिइ जक मखु वल्कि चित्तधर "हृदय" वैकुण्ठप्रसाद लाकौल, फत्ते वहादुर, सिद्धिचरण आदिपिंके दनिगुलिं हे वयक:पिनिगु काव्यं मानव स्वभावयात थ्वंलाक म्ह्सिइका थ:गु कृतियात युग प्रतिनिधीत्व याना च्वाका तय् मफु। अले विश्व सांसारिक गतिविधियात म्ह्सिइका विश्व मानवताया मनोस्थितियात प्रतिनिधीत्व याना व्वय् हय् मफु। उकिं वयक:पिनिगु कृति केवल छगू घेराया दुने जक लाना च्वंगु खने दु।

तर थ्व नीगू सदिया युग जूगुलिं मनूत केवल छगू परिधि दुने जक च्वनिगु इमिगु स्वभाव व इच्छात मखु। वल्कि भातृत्वया नातां, मानव दृष्टीकोणं फुक्क विश्वया मनूत छगू हे ज: ख: थेंगु उच्चकोटीया भावनां थौं विश्व न्ह्याज्याय् धुंकल। उकिं थौंपिं नीगू सदिया मनू, थीसं देसया

समस्यात, अवस्थात, युगय् जुया च्वंगु घाट प्रतिघाट थुइकेगु आवश्यकता दु। अले थ:गु बिचा: काल-बिल थ:या दुने जक सीमित मजुसें फुक्क नाप ब्याका च्वनेगु नं आवश्यकता दु। यदि सुनं मनू थथे फुक्क पाखें ब्याका च्वनेगु मस्वल बा मय्कलसा थ्व सदिइ व थ: हे आशां ब्याम्ह याक: मि जू वनि। खैर थ्व सदिया बिचा: व दृष्टीकोणयात मय्कूसें थ्व सदिइ व ब्यक्ति न्ह्यज्यागु पलेसा छपला लिज्याना वनि थ्व अवश्य नं ख:।

थथे विश्व मानवया बिचा: नाप वाला फ्वाला याय्‌गु निर्ति म्हीपिं केवल थ्व जिगु कला, संस्कृति आदि जक धया कुतिकाला जुया च्वनेगु ठीक मताया। उकिं Right concesspction, From यात ज्वना हे थौंया साहित्य विश्व समस्याया किपात क्यू क्यूं म्हीगु मिखा न्ह्योनय् वया च्वंगु दु। थथे विश्व समस्यात थिया त:गु छुं नं कविता बा लेखत ब्वनेवं छकलं थुइ बा थुइके अपु धका धाय्‌गु चिन्हंगु खँ मखु। अथेतुं मथु, थुइके थाकु बांमला आदि धया छुं बिचा: मयासें कुंखिना चिका व्छय्‌गु नं बांला मजू। थथे धाय्‌गु बा याय्‌गु प्रबृति इलियट, डाइलन, थोमस, इजरा पाउन्ड, अज्ञय, केशवबहादुर, शमशेर सिंह, भारत भुषण आदिया नाप नापं नेपालि साहित्य व नेपाल भाषाय् नं वया च्वंगु बांलाक हे सि दुगु व चा:गु खँ ख:। धाथें थज्यागु प्रबृति हय्‌गु ला तुं ब्यांया मिखां स्वसा संकुचित हय्‌गु ख:।

ख:का थौंया काव्यत थुइकेगु अपु मजुसें जटीलताया

समस्या जू वं । थ्व थुइके थाकुगु समस्या आ जक मखु उबलेया लेख व काव्य नं दया वया च्वंगु जटीलताया खँपु खः । दसिया लागि काय् शेक्सपीयरयात उगु इलय् बांलाक थुपिं सायद म्ह हे जक मनूत दै । तर लिपा मनूतय्सं शेक्सपीयरयात थुइवं वैगु साहित्य मानव जीवनय् ववातुक स्वापु दुगु सिइवं शेक्सपीयर थौं तक नं म्वाना च्वने फत । अथें तुं कालिदासया "मेघदूत" या कल्पनायात बांलाक ध्वाथुपिं नं उगु इलय् म्ह जक जुइ । तर मनुखं थुइके फय्वं "मेघदूत" अमर जुल । तर थ्व बिज्ञानया सदिइ कालीदासया काल्पनिक काव्य बा Metaphysical poets तय्गु काव्य थें केवल सौंदर्य व Natural Element यात मछ्य्से प्रतिकयात प्रयोग याना काव्यस न्हूगु धाःया प्रभाव हया च्वंगु खः । प्रयोग सामाजिक प्रक्रिया जूगुलिं हे साहित्यस न्ह्याबलें न्हूगु प्रयोग जुया तुं वना च्वनि । उकिं प्रतिक प्रगतिया चिं बा दसू खः थुके छुं शंका काय् मागु मदु । प्रतिकया प्रयोग साहित्यस सचेतन प्रक्रिया खः गुके मानव ब्यवहार, मनोभावना व आकांक्षाया ध्वनि ब्वया च्वनि । प्रतिक, प्रयोग देसया अवस्थायात यथार्थ नक्सां ब्वय् हय्गु ज्याभाः खः । प्रतिकया प्रयोग मनूया भवाता खः । गुकियात खनेवं वैगु Contrelnction यात अपुइक हे थुइके फु । प्रतिक गबले नं मानव स्वभाव नाप तापाक्क बाया च्वनि मखु । वैत थुइकेगु कुतः जुइवं मानव स्वभाव व देसया परिस्थितियात म्हसिइकेगु निंति अपुया वै च्वनि । प्रतिक मनूतय् न्हापां निसें वया च्वंगु ज्या-खँया Reputection या किपा खः। मानव सभ्यता व स्वभावया

इतिहास खः। उकें थ्व छुं न्हूगु कृतिम बसा मखु। तर काव्यस थथे प्रयोग यायूगु छगू न्हूगु मोड जक खः। गथे Metaphigical या poets व कालिदास, नेपाल भाषाय् चित्तधर, लाकौल, फत्ते वहादुर आदि पिसं Natural Element यात उपमाया रुपय् प्रयोग यानादि थें तुं थौं कन्हे यापिं कवितयूसं नं परम्परा निसें वया च्वंगु केवल छगू जक प्राकृतिक विषय बस्तुयात मज्वंसें मानव स्वभाव लिसें स्वापु दुगु प्रतिकयात हे उपमाया लागि छेला वया च्वंगु खः। तर प्रतिकया अथ थुइकं मफुत धासा कविता थुइके फै मखु। अने केवल पाण्डीत्याइ जक छ्याटे याना तःगु भात जू वने यो, उकिं कविनायात थुइकेगु निति कविताय् छेला तःगु प्रतिक प्रयोगयातनि थुइकेगु कुतः जुइ मा। अनं तिनि कवितायां भाव, मू हाँयात थुइके फै। थथे थुइकेगुया निति अध्ययन आवश्यकता दु। बिना अध्ययनं थुइके थाकुइ। पुष्ट्याइँया लागि T.S. Eliot यात थुइकेत दकले न्हापां गीता व महा भारतयातनि अध्ययन याय् मा। अले तिनि T. S. Eliot यात थुइके फै मखुसा चा जू वनि। अथेंतुं वयकःया हे "The west land" यात थुइकेया न्ह्यो विश्व घटनाय् जुया वंगु 1st world war या लिपा विश्वय् गयागु स्थिति व गतिविधीत पिहाँ वया च्वन अलय् विश्व मानवतयगु गतिविधी गय जुया च्वन आदि सिइकेगु आवश्यक दु। अनं तिनि "The west land" या धापुयात बांलाक थ्वाथुइके फै। मखुसा वन भोगत्याया दाँ थें जू वनि। तर थज्यागु विषय बस्तुयात थुइका T. S. Eliot, इजरा पाउंड आदियात म्हसिइके मागु

मद्दु धका च्वनिगु हे विश्व साहित्य खेलय् लिकुंका च्वनेगु अवश्य खः। अले नीगू सदिइ नं ने. सं. १०७८ नेपाल भाषा प्रकाशन समिति पिकागु "नलि" कवितायात हे अफ नं भीगु नेपाल भाषा साहित्य फ्नोलय् Modern poen (न्हू कविता) धका छुनातय् साप थाकुइ। थथे च्व नीगू सदिइ नं 'नलि" दुथ्याका तःगु "छन्हु वइतिनि" थें जाःगु छपू निपू कवितात स्वता मेगु न्हूगु कविता खः धका तया तयगु गन तक ठीकगु खँ खः शङ्काया दृष्टीं स्वयगु जक जुइ। च्व हे तथ्ययात कया "फ्नी" पत्रिकाय् रत्नध्वज, कृष्णचन्द्र व प्रो. कमलप्रकाश मल्लजुपिनिगु दथुइ आलोचना, प्रत्यालोचना नं पिहाँ वल। तर थुगु मतभेदय् अप्पोसिनं "नलि" कवितायात आधुनिक कविताया रूपय् माने यायगुलिइ असमर्थ यापिं हे खनेदु। "नलि" कविता यापिं छम्ह निम्ह कवित छखे तया मेपि कवितय्गु अभिव्यक्ति विषय ज्वनिगु व शैलि आदि फुक पाखेनं ढबले निसें पाना वःगु खनेदु। वैज्ञानिक आविष्कार याना न्हून्हूगु विषय वस्तुत प्रादुर्भाव जुया वःलिसे न्हू न्हूगु विचाःव तथ्यत नं ब्वलना वइगु स्वभाविक हे खः। उकिं न्हूगु कविता व जुइ गुकें युगयात ल्वकथं ब्याक्क बसातयात ज्वना युगं प्रतिनिधित्व याना च्वाना च्वनि। थजागु प्रतिनिधित्व याना नेपाल भाषा साहित्य खेलय् दकले न्हापां दकले न्हूगु पकड यात ज्वना "गाजलं दागु चा" सफू फ्नीगु न्ह्योनय् पिदं वल। च्व अवश्यनं लय्ताय् मागु खँ खः। धाथें ला नेपाल भाषा साहित्य खेलय् दकले न्हापां आधुनिक कविताया प्रवाह् बा प्रयोग ला "गाजलं दागु चा" निसेंतिनि

पला छुना वल धासां छुं द्वंपं मदु। खयूतला थ्वया सिकं न्हापा व्यथितजुया "उछ्वास" कविता नेपाल भाषा साहित्यय् न्हूगु चेतनया सः थ्वयूका पिदन। "उछ्वास" नेपाल भाषा साहित्यस न्हूगु प्रभाव अवश्य खः। वयां लिपा श्रेष्ठ सिरपा विजयी चित्तरञ्जनज्यू "प्रतिकृया" कविता पुचलं नेपाल भाषा साहित्य खेलय् न्हूगु देन (मोड) हयूत संसां निरंतर वने मफुगुया कारणं याना नेपालि जुया प्रभाव नं दथुइतुं त्वादया तुसुना वन। उकिं वयूकःयागु "प्रतिकृया" केवल छगू न्हूगु प्रयोगया रूपयू जक पिदंगु खने दु गथे भारतय् "नकेनवाद" सुरुजुल। अथेंतुं तीर्थराज तुलाधर, माधवलाल कर्माचार्यजुया कविता नं नेपाल भाषा साहित्यस न्हूगु देन ब्यूगु खःया नं ताःकाल तक स्वाना छगू ट्रेन इया बिइ मफुत। तर "गाजलं दागु चा" बिश्व काव्यया रूप-रेखा लिसे कुलि च्यूं च्यूं थःगु देसया अवस्थायात छगूया ल्यू मेगु यायां थनया समस्यात न्हायूकं न्ह्यू थें यथार्थ रूपं ब्वय् हःगु खने दु। "गाजलं दागु चा" कवितात छपू यां ल्यूं मेगु यायां वनेवले भीगु न्ह्योने न्हापां प्रतिक युक्त कवि आनन्द जोशी जुया (क) "तज्यागु फुजियामा : बिद्रोहया छ-सः" (ख) लाशतयूत सिथँ यंके मफुम्ह थ्व युग लुम्पिपसया म्ह्यायूपिंत वलात्कार यायू मफुम्ह जि! अनं श्यामसुन्दर साँयूजु या वसन्तया नुगपायू छपू भसुकाः" च्वं वै। अनं प्रतिक मखुसानं न्हूगु प्रभाव यात ब्वना न्हूगु दर्शनयात प्वंकाच्वंपिं "मधु", सुन्दर, मुकुन्दराज बैद्य, इश्वरानन्द, सत्यभामा, इन्द्र माली, वाशु शशी व पूर्ण बैद्य पिनिगु कविता थः थःगु सन्देश बिया न्ह्यो ब्वत्रै।

जोशी जुया न्हापांगु कविता "तःयागु फुजियामाः विद्रोहया छ्-सः" कवि असन्तोष देसया गतिशीलता, व्यवस्थात खना। थनयागु ध्वगिगु क्वपुलांगु जरजरतां जाया वया च्वंगु संस्कारत खना कविया नुगलय् असह्य जुया, दुःख व पिडां छट्टपट्टे जुया फुजियामां पिलह्वया च्वं थें जोशीजुं नं निरन्तर असन्तोषया मू धाः प्वंका च्वंगु दु। मानव इतिहास (History & Mankind by George G. Harrap) या भूमिकाया धापुयात स्वल धासा सृजना समस्या समस्यां गुँइ गुँइ निला वना च्वंगु दु। समस्या गुखें केने मफुगुया कारण इमिगु लँपु साफ मजूसें ततःमतः केना जटीलताया दथुइ लाना च्वंगु दु। गुलिनं मानव इतिहास उल्लेख जुया च्वंगु दु केवल छम्हेस्यां छम्हेसित क्वथला, दुष्ट्याई आदिं हे विश्वय् मानव इतिहास म्वाना च्वंगु वा दया च्वंगु दु। थन मनूतय्के मानवताया सृजग भावना मदु। केवल इमिके अमानविय व्यवहार व स्वभाव जाया च्वंगु दु। अस्तित्वया मू सिना वना च्वंगु दु अर्थहिन, महत्वहिन, लक्ष्यहिन जु जुं मानवताया मूल्याङ्कण न्हना वना च्वंगुलिं कविं थथे धाइ—

"वाथा वाथा कंक हे बुल
कर्ण थें
केवल गोमयजुयात मह्वाये वं ब्यूगु श्राप प्याकेत
थ्व जीवनया म्वानानं गना च्वंगु फिसः
............फिसलय्............... "

मनुखं विना अपराधं थःगु जीवनयात नष्ट भ्रष्ट याना

म्वाना च्वने माल। विना कसूरं थन मनुखं अपराध व दण्ड फया इमिगु आदर्शमयी जीवन सेंका च्वने माल धका "कर्ण" व "गोमा" प्रतिकया अर्थ क्यों। "गोमा" (गोमय्‌जु) स्वम्थानी पुराणय् च्वंम्ह छम्ह नकीम्ह मिसा मचा गुम्हेसित महाद्येवं सरा बिया वैगु वयातुगु जीवन बुह्ाम्ह भात ज्वना दुःखं हने माल। कर्ण बुइवं खुसिइ वांछ्छे यंकि। थथेंतुं थ्व नीगू सदीनं मनूतयगु जीवनं थयागु हे कष्टया अनुभव याना च्वंगु दु। तर कवि भलसा याइ थ्व फुक्कं जुया च्वंगुया कारण मानव इतिहासयात फःपुइका "ट्राय" या लडाइनं थें अमरनीय विश्व इतिहास स्वनेत न्हू न्हूगु संस्कार, आविष्कारत अत्यावश्यक धका सिया हे कोलम्वसया गति, न्यूतनया अस्तित्व, फ्रायडया यथार्थ आदिपिसं बिया थकूगु देनत फीसं सीकसीकं नं थौं छाय् भीसं न्हूगु निर्माण याय् मफुत गुकें याना थ्व नीगू सदि छुं मू मदय्‌का नालायक धाय्‌का लाय् लाय्‌बुं न्वाका च्वन। कवि थथे न्ह्यावलें जुइका च्वनिगुलिइ गवतें नं सहमत मजू। उकिं कविं थनया प्रत्येक वस्तुइ ह्यूपा ह्यगुलिइ तहगु महत्वाकांक्षायात कःघाना न्ह्योने वनेगुलिइ पला छ्य् छ्य थःगु दर्शन थुकथं उला ब्यू —

"धाथें, थन म्वाय् जक सय्‌के मा
कलंक भय् भय् बिक जाया भयातुगु जीवन नं
संसार त्याका न्हिलेत स्वःम्ह हितबर थें
हरर..... हरर..... न्हिला न्हिला बिइ

स्तूपया मिखा मिखा कना"

थथे याय् मागु कारण भीसं आरपासें मखु, येक येक मखु बक्कि इलं हे तित्तु तिना ध्वाना हया च्वंगुलिं हे सुम्क मच्वंसें इलं फ्वना च्वंगु कथं वनेगुलिइ हे भीपिं विवश, उकिं जोशीजु छपला न्ह्यज्या वना न्वाइ —

"भीसं माला मखु
विवशतायृहे भीसं परिवर्तन बुइका वनि
वाउँगु जीवन ज्वना न्हिलिम्ह सितु सितुथें
उकिं, न्हू धाः याय् वा
याय् वा न्हू धाः छ्यनं निसें तुतिइ थेंक"
× × × × × ×
"वा छगू, साबात ... ...सावात न्यायूके भीसं
थन ... ... थन ... ...थन ... ..."

"सावात" मध्यकालीन यूरोपिय दलीत, पीडीत व जादुइ विश्वास याइपिं वोक्सा वोक्सितयगु डानेसिसया वेडिइ उखें थुखें चच्छि प्याखं हुया आनन्द काइगु उत्सव खः। थ्व उत्सव याययुया मतलब इमिगु दथुइ हूँचिना च्वंगु भारयात चफुना स्वतन्त्रता कायफुगुया अनुभव खः, अले सुख व शान्ति नक्सां जीवन न्ह्याका वनेगु लागिं यागु Revolaction खः। थथेंतुं जोशीजुं देसया स्थितियात यथार्थ नक्सां केना भविष्य उज्वलया संकेत क्यों।

जोशीजुया तिक्ष्णता, परिस्कृत, अनुभुति व अभिव्यक्ति निपुगू कविता "लाशतयूत सिथँ यंके मफुम्ह थ्व युगः लुसिपसया म्ह्यायपिन्त बलात्कार याय् मफुम्ह जि"

गाकं च्वन्ह्यागु खने दु । थ्व सदि दुःखया श्रोतया रुपय् दना वया च्वंगु दु । थ्व युग ओथेलों थः कला डेस्डेमोनायात स्याना पश्चातापं दुःख सिया च्वंगु वा थ्व युग थीथी सन्नस्या क्वबिया वाथा वाथा कना च्वंगु दु । नाजुक अवस्थां क्वच्यूं वःगुया प्रभावं हे मनूतय्सं आदर्शवा, स्वच्छता, पवित्रतायात मयक्‌ं मयकं विवशतां सातुसाय्‌का इमिसं थःगु चरित्रयात थुकथं ठ्छेका च्वनेगुलिइ वाव्य जूगुया मार्मिक चित्रण अति सुक्ष्म नक्सां जोशीजुं केना व्यू ।

गुम्ह थःगु खने दुगु खम्या त्वपुइत न्ह्यावलें
न्ह्यावलें फ्क सात्तु साला च्वनि ।
गुम्ह थःगु नुगःपाय् न्ह्यावलें न्ह्यावलें गां
त्वपुइत स्वै च्वनि ।

... ...

... ...

... ...

....

अरे ! वंहे नांगा जुया जित ताइप याना ब्यू धाय् धुंकल" विश्वय् गुलिनं सभ्यताया ज्ञां बिया थके धुन, सुख, शान्तिया पुसा पिना थके धुन वा उन्नतिया जग स्वना थके धुन धका सन्तोष तायूका थकूपिं व सन्तोष कया च्वंपिं मनूतय्त कुतुकुला ध्याचुं न्वाना दि —

"स्व, जि हाला च्वना कथु सुक
फ्लीपिं यक्व हाले धुंकूगु मे-मे मखु
फ्लीपिं यक्व हाय्‌के धुंकूगु रिकर्ड रिकर्डत मखु

झीपिं सुइ थुंकूगु लःलः मखु"

छाय्‌कि भीसं गुलिनं सन्तोष ताया याना वया च्वनागु ज्यात दु उकिं ला छुं नं प्रभाव लाके मफु । छुं नं परिवर्तन हय मफु । वला केवल ध्वाङ्‌ पुइगु ज्या जक खः । उकिं जोशीजुं थनया प्रत्येक विषय वस्तुइ ह्यूपा हया निर्माण याय्‌ मानि धका थुकथं दिग्दर्शनयात न्ह्यो ब्वय्‌ हया दि ।

"खःसा झीपिं —
ह्ले मानिगु मे
हाय्‌के मानिगु रिकर्ड
न्ह्याय्‌ मानिगु लः "

उलिजक मखु झीपिं विवेकशील, चेतनयुक्त धका धाय्‌का च्वनानं अखवत झीसं मानव प्रति अमानविय व्यवहार याना च्वना । पशुत्व सिबेनं नीच व घृणीत ज्या याना च्वना । थयागु नीच, घृणीत झीगु संस्कारय्‌ भेले पुना वया च्वंगु झीगु प्रथाय्‌ स्वतिना वया च्वंगु दु । झीके पाप, अपराध, द्वेष आदि आदि झी थःपिसं थःगु हे संस्कारय्‌ पिया वया च्वनागु खँयात सजीव ढंगं छगूया ल्यू मेगु वायां थितुथिना केना ब्यू —

"सोरथिरानियात बौवं ब्याहा याय्‌त स्वेगु मतलब
झीगु अपराध
... ...
... ...
... ...
... ..."

भिमसेन थापाया कलायात नाङ्गा चाहिवेत स्वेगु
... ..."

थथे म्हीसं याना वया च्वनागु परम्परागत ह्वंपंद रुढीवादी विचाः व ज्या पापया द्यो जक जुजुं देतना फि फि थाय् धुंकूगु दु। म्हीपिं थःगु अन्तरात्मायात ध्वँलाना मानवता प्रति कुठाराघाट याना आदर्श व पवित्रता नामं धर्म भक्ति भाव याना जीवन ह्वनेत स्वया च्वनागुला केवल ब्वसाया रुप जक खः। म्हीपिं थ्व दोषं मुक्त जुया गबलें पूण्य काय् फै मखु गुबलें तक म्हीसं सत्यया परिभाषा थुइका पूण्ययात म्हसिइका मानवता प्रति आदर याय् मसःतल्ले कदर याय् मसःतल्ले म्हीत नत धर्म दै नत पूण्य हे लाइ। छायकि पवित्रता म्हीसं हे क्यतेला तय् धुन, सत्य ला म्हीसं हे तेतु तेला तय् धुन। उकिं पूण्यया निम्ति धर्म कर्म याना धर्मात्मा धाय्का जूपिंत अति यैपुक ध्याचु नका मानववादया समर्थन यागु सः खः।

उकिं, आ मृगस्थलिइ
व्छ, तेव्छ वाः ह्वसां
पूण्य दै मखुत म्हीत
... ...
... ...
... ...

कवि सचेत जूगुलिं हे प्रगतिया, न्हूगु निर्माणया निम्ति थनया चायात हे फातापुइकेगु सः पिव्वयकू ब्वयकूं चिच्याय् दना हाला दि —

"अरे ! छाय् थौं तक

....

... ...

थ्व संकट कालीन घोषणा जुइ धुंकूगु ई तक"

थुकथं कविया शैलि विद्रोहात्मक जुया नुगलय् प्याकुतिं न्याना च्वंगु खँयात प्वंका ब्यूगु दु। कविं अवश्य नं असन्तोष, विद्रोहया सः थ्वयकू तर उग्रवादी वा यथार्थया सिमानां पिने वना मखु कलात्मक ढङ्ग सुक्ष्म शैलिया प्रवाहं थःगु अनुभुतियात व्यक्त याय् फुगु हे विशेषता खः।

तर झीपिं विवश, असमर्थ शक्तिहिन, आत्माग्लानि थ्व फुक्क फुक्क सियानं त्वालां मिखा कना मानवया दुःख पीडा स्वया च्वना, थुइका च्वना छम्ह चरित्रहीन मिसा जुया वा संग्रामं थः बौयात बुकेवं शत्रुं ययथें याका च्वंपिं जुजु लुम्पिपसया म्हायपिं थें झीपिं फुक्क विवश, लाश थें अचेतन, असमर्थ थ्व युग, थ्व सदि तय्त चबुक्क वांछया न्हूगु निर्माण हय् मफुपिं।

थुगु नक्सां जोशीजु युग युगया अन्याय व अत्याचारया विरोधय् प्रगतिया पक्ष च्वना संघर्ष हे न्हूगु मान्यताया जगः स्वने मागु अत्यावश्यक धका सन्देश बिया दि। संघर्ष विना स्वच्छ सत्य इतिहास गबले नं दय्के फै मफु। उकिं जोशीजु स्वच्छता पवित्रता, सत्यता, मानविय आदि युक्त न्हूगु निर्माणया पक्षपाति खः। अले छम्ह विवेकशील चेतनशील कवि खः।

तर कविया प्रतिकया प्रयोगय् द्वंपंत लाना च्वंगु दु । छाय्‌कि पञ्च पाण्डवया जन्म बृहस्पति पाखें सुनां पिदंगु मदुसां "जि ऋतुदान बिइ मफुत कुन्तितय्‌त बृहस्पतिया दह कया" ।

थ्व गलत भ्रमात्मक ख: । थ्व द्वंपं याना कविताया मू ध्यय् पाकेयो उकिं प्रतिक प्रयोग याय्‌बले दकले न्हापां बिचा: याय् मागु छगू विषय ख: । अले कला पक्षया मिखा ब्वय्‌बले कविताय् गुलिनं कलात्मकता दय् मागु ख: उकिया कमि जोशीजुयाके छुं छुं खना नं नगन्नेया रूप ला:वंगु दु । तर थ्व छगू-निगू दया च्वंगु द्वंपंतय्‌त केना ब्यूसा थ्वयासिकं नं वय्‌क:या रचना उत्कृष्ट जुइगु भलसा याना ।

रमेश "मधु" जुया "जिगु जीवन" म्हीगु प्रति जुया च्वंगु पक्षपाति नीतियात बांलाक उला क्यों । अले विवश जुया थ:गु प्रति याना च्वंगु पक्षपातिया घाट प्रतिघाट याका न मय्‌क मयकं नं सहलगा थ्व नीगू सदिया नेपामीतय्‌गु जन जीवनया सुक्ष्म व कलात्मक ढंगं उला ब्यू । थथे जुया च्वंगु पक्षपातिया विरोधय् "मधु" न्ह्योज्यागु खने दुसां न्ह्यकया कवि खूद थ:हे तुं ज़ोशीजु, इश्वरानन्दजु थें न्ह्योने म्हाया दि मफु । कवियाके केवल असमानताया विरोधय् ह्यालेगु कुत: दु अले सहमत दु । तर "जिगु मिखाया संसार"य् मनोवैज्ञानिक ढङ्ग असन्तोषया विपरिक्त गतिशीलताया ज: केना च्वंमितय्‌गु न्ह्योने भविष्य उज्वलया आशां थथे धया दि—

"न्ह्याःये यानासां जि
... ...
... ...
... ...
सासः ल्हाना च्वनि"

थुकथं 'मधु' जु भविष्य उज्वल जुइगुलिइ सन्तोष जुया दि । अले आ पीडीत, दुखित जुया च्वंसां फ्रीगु त्याग तपस्याया बलं लिपाया बंश (generation) बांलाना फ्रीगु भविष्यया सन्तानपिसं थःगु जीवन सुख, शान्ति नकसां ह्नने दुसा सुखि ताय् मागु खँ खः धका आदर्श भावनायात सज्जग याना आत्म सन्तोष जुया दिगु खने दु ।

सैंजु ०७ या जन क्रान्ति वःगु नेपाःया राजनीतिक व्यवस्थाय् मनूत जागृत जुइ मफुगुलिं वेकः असन्तोष, ०७ लिपा मनूतयगु जीवन उच्च स्तर नकसां गुलि च्वन्ह्याय् मागु खः ठिक उकिया अखः वेकलं ताय्का दि । क्रान्ति लिपा जनराज्य जुल, स्वतन्त्र जुल, अधिकार दत धका न्हाय् तःका च्वंपित 'मालती' तिक्ष्ण व्यङ्ग खः हास्यास्पद खः । फ्रीसं सत्कारया अर्थ मस्यू, फ्रीसं सन्मानया अर्थ मस्यू, क्रान्तिया मू मथु, बलिदानया मू मथु । फुक्कया परिभाषायात फ्रीसं ग्वालिं च्वाना च्वना, ल्वमंका च्वना । थुकथं धला ब्यू–

"तर मालतीं थ्व खँ स्वैतं मकं
क्रान्तिया मू मस्यूथाय्

बलिदानया मू मथुथाय्
कनां छुयाय् ! धयां छुयाय् !!"

गुह्मेस्यां थः राष्ट्रया, स्वतन्त्रताया, जनताया लागि थःन फ्यात, धात, इमित कद्र याय्गु ला छाय्, इमि मन्तुना कद्र याय्गु ला छाय्, शहिद दिवस हना च्वनानं शहीदया ह्मगस सिना च्वन । स्याना च्वन । नुगः मछिंका निर्दोष थः भातया बलिदानं शून्यस जीवन लेहें पुह्मेस्या नैराश्यताया किपा साप मार्मिक सरस सरल शैलि न्ह्योने ब्वे हया ब्यू—

"मालती निर्निमेष मिखां
... ...
... ...
व सुकु सुकु ख्वै च्वन"

थुगु नक्सां सैंजुं केना दि-म्हीगु देया मनूतय्‌के चेतना मदू नापं थौं देसया लागि सिना वंह्म छह्म शहीदया कला छह्म विधवा मिसा "मालती" थयागु गतिइ लाना च्वन धासा ०७ क्रान्तिया लागि गुलि नेपाः मांया सपुतत बलिदान ब्यूपिं दु इमि छेंय गयागु अवस्थाय् लाना च्वन जुइ अले जन जीवनया गयागु गति जुया च्वन जुइ बिचाः याय मागु खँ खः । शहीदतयसं मनंतुंथें जनतां मनंतुंकथं ०७ क्रान्ति छुं मवः छुं हय् मफु । धया दि-

क्वथाय् जः मदुगु मत
... ...

... ...

सफल लय्तासः पिज्वै च्वन”

मेगु कविता “बसन्तया नुगःपाय छपु भसुकाः” शंका युक्त, कथिं छु धाय् तेंगु वा छुकियात थिइ तेंगु खः ध्वाथुइकथं पि मज्व। प्रतिकया प्रयोगय् नं जोशीजु, सुन्दरजुपिनि थें जुइ मफु। कवि प्रतिक जक छ्येलेगु पाखे वंगु खने दु। कवि थः हे ततःमतः कें। वेकःया मेमेगु कविता थें थ्व मजु।

सुन्दर जुया “म्हुतुं ला आकास ज्वने फु” इमित तिक्ष्ण प्रहार खः गुम्हेस्यां खँ छता ज्या छता याना ध्वँ लाइ। अले उह्म व्यक्तिया सजीव जीवन खः बाखं खः गुम्हेस्यां वास्तविकतायात कः घाना थःगु जीवन घःचा न्ह्याकि। अलेहे जीवनय् सफलताया जः नं पिज्वै। छाय् धासा निर्माण न्ह्याबलें मनूतय्‌गु सफलताय् कुदरथताय् हाँ कया च्वनि। थ्व कविता कुगति बा रुधिवादितय् लागि छगू चुनौति खः अले व्यङ्ग खः। वेकःया “इल्ल ह्मगस क्वबिया” न्ह्यापाया स्वया गाक्क च्वन्ह्मागु खने दु। थ्व कविता मनोवैज्ञानिक विश्लेषण खः। मनूतय्‌गु इच्छा आकांक्षाया सुत्र खः। विश्व प्रसिद्ध मनोवैज्ञानिक फ्रायड्या धापुकथं ‘म्हगस’ मनूतय्‌गु क्वतेला तःगु इच्छा आकांक्षा खः मनूतय्‌सं थःगु इच्छा आकांक्षा व अनुभुतियात बांलाक पिल्ह्वे मफुतलय् मनुखं म्हगसत खना च्वनिइँ, थथे स्वेबलय् थ्व कविता नं कवि जुया आसा इच्छाया संघर्षया चिं खः।

आजुया थासा खः। कविजु मनूया पह:या दर्शनयात साप यथार्थकथं ब्वेगुलिइ सफल जू। मनूतय्के छगू थयागु स्वभाव दु गुकिं इमिके महत्वाकांक्षायात तव्या याना यंकेगु छगू प्रवृति दय् धुंकल। इमिसं थ:गु महत्वाकांक्षायात क:घाना थ:गु लक्ष व्यापक याना यंकेत जीवन न्ह्याकि। लँय् यक्व पंग:त वै, तर पंग:त वेवं लिच्यायगु मनूया कर्तव्य मखु व्यवहार मखु। थ्वहे उद्देश्य ज्वना कवि आसावादि जुया दार्विनं विज्ञानय् बिया थकूगु देन थें कविनं थ:गु देन न्ह्योने यंकेत न्ह्योलु व:गु खने दु —

"तर जि घतघतक्यच मखु
... ...
... ...
तिसिहिंसां दने
घुसुहुंसां वने"

कवियाके थ:गु लक्ष पुदंकेत आत्मबल गाक्कं दु। जीवनय गुलिनं पंग:त व:लिसे न्हेकया वनेगु हे वेक:या कुत: खः। अले सफलता नं अन हे दै धयागु वेकलं तःहंगु परिभाषा खंगुलिं हे थथे धया दि—

"जि गौतम मुनि
... ...
... ...
वने फक्वं—
नम्बर अपो दइ।"

थथे मनोवैज्ञानिक धङ्ग थःत अभिव्यक्त यायगु धाथें नेपाल भाषा साहित्यस वेकःया न्हूगु देन खः। शैलिया प्रवाह् त्वामदसें नेपाल भाषाया कवि दुर्गालाल, पुर्ण वैद्य, नेपालि कवि भु. पि. शेरचन्द्र आदिपिनिगु थें खुवि न्हूम्ह कवि सुन्दर जुया खुवि गौरवताया दसु खः।

मुकुन्द जुया शैलि विषय पकड जोशीजु, सुन्दरजु, सैंजु व मधुपिनि थें मजूसे ब्याक्कं पाना शशि, पुर्ण वैद्यपिनि थें अभिव्यक्ति ब्कातुसे स्यःचुसे च्वं। गम्भिर जू वं "थ्व तत जागु ध्याङ मथ व देगः" कविया तह्ंगु भावनाया आदर्शताया दसु खः। धर्म याना नं मनूतय्के मतभेद दु, दै। फुकस्यां थःथःगु धर्म तधं ताइ। गुकिं इमिगु दथुइ विरोध द्वेष ईर्ष्याया द्वन्द दु। तर कविया मिखाय् भेद मदु। कवि ला छति हे मतिकुह्ला मजूसें संसारयात मतिनां ब्याका च्वंगु दु। कवि फुक्कस उदार व तह्ंगु आनन्दं ब्याका लयताया च्वंगु दु। सिचुक्क मे हाला, यैपुक कविता चिना कविं जीवन शान्ति पवित्र तायका दिगु दु। "वंगल सिमा थें बुइ आकाश्काकं इच्छा जिके" मनूतय् पहःयात साप यैपुक उला ब्यू। मनूतय इच्छा कविं वंगल सिमा नाप तुलनात्मक विश्लेषण याना दिगु वैज्ञानिक तर्ककथं क्वातु। वंगल सिमा मेमेगु सिमा थें मजूसें पखालय् देगलय्, लँय्, यथाय्सां बुइ। व्हासा व्हासा तमाइ। कचा मचा न्याना वनि। थथे हे मनूतय्गु जीवनय् नं इच्छात बुइ, बुयां वनि। थ्व इच्छात आध्या-

त्मिकताय् पुमदनिगुलिं इपिं भौतिकताय् दुहाँ वन। ह्रेक बसात पतिं मिखा ब्वाइ। मिखाय्, नुगलय् वजार दं वै, पसः, पसःत चा वै। असन्तोष विवसपिनि न्ह्योने अले नैराश्यता छाया च्वनि—

" तर जि धासा
.. ..
... .
थुकथं नं जिं सन्तोष थिइ मफु"

असन्तोष इच्छाया बिरुद्ध आसा इच्छायात मयक्कं सेंके मालि सन्तोष कायया लागिं। मुकुन्द जुया कविता नुगः थुंमिक्क च्वास्स सू वं।

"सुकुला पिवाः च्वं च्वना" कवि आसावादि जुया जीवन न्ह्याका च्वंगु खने दु। झी मनू, झी परिश्रमितय्सं जीवनयात गुकथं छेला च्वना, गुकिया परिनाम लिपा गयागु जुइ, ब्वः बः न्ह्याय्कं बुया क्यों वः। थौं नेपामि विवस छपे, छभ्वा, छघुतु, छजुया निंति, थःत च्याम्पति थें च्वत्तु च्वला च्वंगु दु। जीवन ज्योना बेलिया समस्याय् जक तःकें, उकिइ हे जक सीमित। धाथें थ्व जीवन अंगलय् ताना तःगु नकि थें सने मछिं। थौंया नेपामितय् जीवन इश्वरानन्दजुं थथे ब्वे हः—

"थौंया ज्यां नेला
याता प्याता वने धुंकल
तक्कर च्वने गागु च्याम्पति थें
क्व हे जक दले वाकि दनि।"

जीवनयात समस्यां जक चिना त:सां कवि मग्या। थ्व ग्याना बिस्यु जुया च्वंपिंत कवि तनिक ख:, ल्हाराक ल्हैगु प्यारतोल ख:। कविं छुं मदुथाय्‌नं छुं खं, निरासय्‌ नं आसाया ज: लुइकू-

"थौंया ख्यूँ जलय्‌ वात्तु वाला
... ...
... ...
त्वाल्ह्ल मिखा कना च्वना"

थ्व सफुलिइ दुथ्यागु चिनाखँ पुचलय्‌ "दु:खया धाय्‌मो" कविता अलग ला वं। कवि थ: प्रियसि नापं बाया चिन्तित हानं कवि प्रियसि नापं जीवन ह्नेनं ग्या। क्वपुलांगु संस्कारया बिरूद्ध पला न्ह्याकेगु कवियाके कुत: मदु। कवि ग्याफारी कमजोरि। गुम्ह कविं "सुकुला पिवा: च्वं च्वना" च्वत वहे कविं "दु:खया धाय्‌मो" च्वगु गरखेसे च्वं।

मय्‌जु सत्यभामाया "अल्वम" विकासवादि सिद्धान्तयात कय्‌च्याना न्ह्योज्यागु खने दु। कविताया मू ध्यययात ब्क वाला स्वेबलय्‌ संसारय्‌ छुं नं सितिं मवं। कविताया विषय चिचाहा: छुं नं मखु थें च्वं। तर वयात बांलाक दुवाला स्वसा अध्ययनया छगू विषय वस्तु जू वं। गुकें मानवताया छगूसच्चा इतिहासं जाया च्वंगु अध्ययनशालाया बसा जू व:। 'अल्वमं' कें कि संसारय्‌ छुं थज्यागु वस्तु मदु, गुकिया मू मदु। थ्व विज्ञानया युग मनुखं धुलय्‌ नं छुं खंकि, खना च्वनि। फीसं उकिं छुं चीजयात

वांव्छेगु उकिया महत्वयात वांव्छेगु जुइ। छुनं छुगु चीजय् नं छुं लुइकेगु गर्वया खँ खः —

"अल्वम

अन वंक्वसिया

.. ..

... ...

व हे छगू इतिहास जुगु दु"

कवियत्रि शैलि अभिव्यक्तिया पुलांगु पह:यात वांव्छया मुक्कं न्हू धाय् न्ह्यो ज्याय् मफुसां जीवनया उन्नयात यथार्थकथं व्यक्त यायां "जिगु लं" कवितां पराधिनताय् लाना च्वंपिनिगु जीवनयात बांलाक क्यों। कवियत्रियात सुयागुं पराधिनताय् च्वने मयो। मिजं मिसा मनूया नातां सकस्यां व्यक्तित्व उत्थान यायत स्वतन्त्रता मा, हक मा धैगु वेकःया सःख्वः। थ्व कविता वथंगगु समाजं मिसातयत चिना इमिगु हकयात न्हुया तःगु नुगः मछिंक ध्वाथुइकू।

मनूतय्सं आखः ब्वने मखंगु, मफुगु, असमानता शोषणता 'जि दना च्वना कालि मानिया सतकय' कवितां क्वथिक प्रस्तुत या। आर्थिक विषमताया कारण मनूतय्गु जीवन समानकथं च्वन्ह्याय् मफु। छखेया मस्त आखः ब्वना न्हिले ह्मितेया दथुइ याउँक जीवन हना च्वंगु दुसा मेखे नय त्वनेया जंञ्जालय् मिखा प्वाः चासां निसें तिय मत्योतलय् चा अपा ल्हे मापिं मस्त दु। खय्‌त मनूया स्वभावकथं सय्‌के

सिके न्ह्याह्मस्यां यइ इमिके नं सफू ज्वना इस्कुल वने मन दै। तर छु याइ बफरा मस्तयूसं, छु याइ बफरा मस्तयू मां बौत्रं। थुगुकथं नाजुक स्थितिइ लाना च्वंपिनि किपायात नुगः मछिंक केना ब्यू–

"थः बौ नापं मस्त वना च्वनि ल्यू ल्यू
... ...
... ...
चा न्ह्यायत, आपा ल्हेत !

"गंगु ख्वाः सुकुगु ल्हाः तुर्ति !
... ...
.. ..
थुपिं फुक्क बैरा च्यो भ्वातिं"

देसय् हरेक वस्तुत थभ्या क्वभ्या जुलकि मनूतय् के नुगलय् असन्तोष दासि वै, गुकिया परिणाम अव्यवस्थित अशान्ति पिज्वइ। कवि योगेन्द्रजुया नुगलय् नं असन्तोष दु उकिं वेकः हिमि चागु खने दु। कविजुं देसया आर्थिक विषमताय् जन जीवनया नाजुक गरिवि जीवन स्थितियात कलात्मक धङ्ग अति शुक्ष्म नक्सां उला ब्यू। खयत ला मालीजुं नं आर्थिक विषमतायात उला केना ब्यूसां योगेन्द्रजुं थें कलात्मक संयमता नक्सां वने मफु। थन योगेन्द्रजु केवल मालीजुं थें तथ्य चीजयात जक सरसतिं मकेंसें खुद थःपिं हे दुसुना अनुभुतिं प्याका च्वंगु दु। उकिं कविं प्रत्येक चीजय्

अशान्ति, असन्तोष व विरोधया सः प्रकंपित जुया च्वंगुया अनुभव थुकथं धया च्वं—

"उफ ! हलचल खलबल व वेचैन
... ...
... ...
थ्व ह्निग, थौं व कन्हेया पेपुंगु सः खः"

खयूत ला कविया शैलि प्रभावय् गाक्क नैराश्यतां हाँ कया च्वंगु खने दुसां इश्वरानन्दजुया थें कविया अन्तस्करणय् विरोधया सः थ्वया च्वंगु दु। विरोध केवल विरोधया सः जक मजूसें सुसोजित, सुसोभित जग स्वना शान्ति व सुखमय जीवन समाज दय्केगु किपालुं थिया च्वंगु खने दु।

थ्व सफुलिइ वाशु शशी जुया "आधुनिक प्रार्थना मे" मेगु च्याक्क कवितां अलग ला व पा। कविताया शैलि संयमतायात पा च्यू च्यूं धारा त्वामदसें न्ह्याना च्वंगु दु। कवि मानववादयात पाचिना फुक्क नापं च्याका च्वनेगु हे वेकःया तधंगु लक्ष खः। उकिं शशीजु फुक्क नापं भेले पुना थःगु जीवनयात आदर्श नक्सां न्ह्नेगुलिइ हे वेकलं पवित्रतायात पाचिंगु भापि। थथे कवि फुक्क नाप भेले पुना च्वनेगु मतलव कतया दृष्टिकोणय् महानताया रूपय् लुइकेगु महत्वया विषय वस्तु थें भविष्यया महा मानव रूपय् पिदनिगु आकांक्षा खः अभिलाशा खः गुकें याना भविष्यया सन्तानतय्गु छगू अध्ययनया विषय जुया इमिसं नं थःयात आदर्श मानवया रुपय्

पिदनिगु लँपु लुइकि। कवि ह्वाँक बिइ कि सभ्यताया दृष्टिकोण मानवताया सजग भावनां आदर्शया भावनाय् विश्वय् गवलें नं मानव मानव प्रति ईर्ष्या वया च्वने फै मखु। वुसां निसें सिइत तक नं इपिं मिले जुया च्वनेगुलिइ वाध्य जुइ मखुसा कवि गवलें थथे धाइ मखु जुइ—

"जिं स्यू अफ नं मनूतय्त मनूत मा
मनूतय्त आखिर मिले जुया हे च्वने मा"

थुकथं शशी जुया दर्शन मानवत्वादयात कः घाना उच्च भावनां ओतप्रोत जूगु खने दु। कवि मानवताया दथुइ दया च्वंगु सहिष्णु, संयमता आदियात हे वेकलं सर्गानुभुतिया अनुभव याना दि। कविताया धारा प्रवाह् क्यातुसे नाइसे व छाइसे च्वना ब्वंमितय्गु नुगलय् स्वच्छताया किचलं खय्का आदर्शया लँपु केना ब्यू।

परिमार्जीत शैलि ज्वना सरस व सरल भाषां च्वंका च्वंगु "सः ला अन मं थ्वै गन वैत पना बिइ" मनोविज्ञान धङ्ग' प्रस्फुरण जुया च्वंगु कविता खः। अति सुक्ष्म व कलात्मक धङ्ग' वैद्यजुं थः गु दर्शनयात पिज्वेका ह्यूपा जुइगुया परिचय बिया दि। छाय कि असन्तोषया परिधि थनया आवहवाय् ह्यूपालं लिगानां लिगाय् मफय्क स्वचाय् धुंकल। उकिं थ्वयात सुना नं पनां पने फै मखु क्वतेलां क्वतेले फै मखु नत न्ह्ंका न्ह्ंके फै बरू थ्वयात गुलि क्वतेलेत स्वै उलि उलि बल्लाना वै। अले लखं धां तछ्याना छ्यालब्याल जुइक न्ह्योब्वाइ असन्तोषया मूहान तज्याइ। थथे जुइगु मनोवैज्ञानिकया

छगू लच्त अले परिभाषा ख:या हे वैद्यजुं धया दि

"फय ला लोक ख:, स: ख:
... ...
... ...
... ... गन वैत पना बिइ"

थुकथं वैद्यजु युगया दुने असन्तोषं उकुस मुकुस दना च्वंगु भावनायात छाइसे व नाइसे च्वंक अति शिष्टया सलं विरोध याना च्वंगु दु। खयत ला छगू विषय वस्तुयात कया कविताया सृजना जूगु ग्वने दु गुगु विषय छगूहे हरफं धाय् मागु व केने मागु खँपुयात बांलाक कयों। उकिं मेगु ताहा याना तं तं छाया तगु पँक्ति अनावश्यक थें तायके फु, तर थ्व मखु, छगू विषययात विया छगू पँक्ति पुवंगु दर्शनयात अफ क्वातुक व धिसिलाक तयगुया निंतिं छगूयां ल्यू मेगु हांकनं वयां ल्यू मेगुलिं आदि विविध उपमाया प्रयोगं विषय वस्तुयात जोड ब्यू ब्यूं कौतुहलतां कुतिं नका लिपा थ:गु दिग्दर्शन च्वात ब्वेगु पह: वैद्य जुया विशेषता ख:। आधुनिक अत्याधुनिकया प्रवाह ख: दसु ख: उकिं "स: ला अन भं थ्वै गन वैत पना बिइ" भावुक मष्तिकया विरोध ख: बौद्धीकरणया क्रान्ति ख:। थुकथं वैद्य जुया शैलि प्रवाह ब्वंमितय नुगलय् कुतिं न्याय् फुगु भविष्यया लोकं ह्वाह्म कवियाा रूपय् पिज्वै धैगु भलसा:या संकेत ख:। नेपालि कविता या नांदंपिं कवि पोषण पाण्डे, भूपि शेरचन्द्रपिनिगु शैलिं

थें तुं बैद्य जुया शैलिं नं स्याचुक्क व गेसु गेंक ज्वना न्ह्येज्या वःगु खने दु।

थुकथं "गाजलं दागु चा" विविध विषययात मुना युग लिसे भेलेपुना नेपालभाषाया काव्य खेलय् छगू न्हूगु प्रवाहया पला छिगुया उदाहरण खः। खयत ला थ्व अयापिनिं निर्ति खालुनं जुइ फु गुम्हेस्यां काव्य धैगु थथेहे जुइ मा धका थासा दयका थः यात उगु परिधि दुने जक लाका च्वनि। तर जिं धाय् थ्व सफू सनातनं निसें वया च्वंगु छंद व मात्राया वन्धन तछ्याना नेपाल भाषा साहित्य खेलय् संघर्ष हया च्वंगु या दसु खः। गुकें वौद्धीकत्वया विचाः व जीवन दर्शनं हे अप्पो ज्या याना च्वंगु दु। अले ई-व्यो लिसें थ्वया च्वंगु सःया प्रतिध्वनित दु। उकिं गुगुं कविता जतिलताया समस्यायनं दुथ्याना च्वंगुलिंहे स्वयव भवात थुइके फैगु कथं मजूसें थौंया थ्व नीगू सदिइ माला च्वंगु कथं हे "थ्व गाजलं दागु चा" कविता मुना पिदना च्वंगु ताया। गुगु नेपाल भाषा काव्य खेलय् न्हूगु आयाम खः। काव्य जगतय् परिवर्तनया प्रतिनिधित्व खः।

खयत ला थुलि जक नं नेपाल भाषा काव्यय् गाक्क क्रान्ति जुल धका लयूताया च्वनेगु नं ठिक मताया। छायूकि थ्वयां नं न्ह्योने बना काव्य जगतय् न्हूगु आयामयात अफ क्वातुक्क परिष्कृत धङ्ग न्हूम्हूगु

धारा प्रवाहय् वना न्हूगु देन बिइ मागु दु। उकिं भलसा याय् "गाजलं दागु चा" सफुलिइ च्वपिं कवितय्‌संया नाप नापं मेपिं कवितय्‌सांनं थ्वयात थुइका काव्य जगतय् क्रान्ति हया दि अले न्हूगु प्रभाव जोड तोड व परिष्कृत व परिमार्जीत शैलिं गहण विषयया फलस्वरुप विश्व साहित्य जगतय् नेपाल भाषा साहित्यं थःगु ख्वाः केने फैधैगु विश्वास याना।

★

सकलें दँ पाखें पिदने धुंगु सफूत

१) लायलामा
(विभिन्न च्वसुं मुना)

२) गाजलं दागु चा
(न्हू चिनाखँ मुना)

●

मू बंजात-

यें — हिमाञ्चल पुस्तक भवन
(कमलाछि त्वाः)

ख्वप- प्रगतिशील लेख बिक्रि भण्डार
(खौमा त्वाः)

श्री नवदुर्गा प्रेस, लायकू, ख्वप ।